

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
VASA YRKESHÖGSKOLA
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Ulla-Maija Ahvenniemi

HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY HENKILÖTIETOLAIN MUKAAN

Case OK Perintä Oy

Liiketalous ja matkailu
2011

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalous ja matkailu

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Ulla-Maija Ahvenniemi
Opinnäytetyön nimi	Henkilötietojen käsittely henkilötietolain mukaan, case OK Perintä Oy
Vuosi	2011
Kieli	suomi
Sivumäärä	54+ 2 liitettä
Ohjaaja	Marjo Nyström

Tutkimus käsitteli henkilötietolakia. Tutkimuksen tehtävänä oli kartoittaa, onko OK Perintä Oy:ssä tarvetta järjestää koulutusta, jossa käsiteltävät asiat liittyisivät henkilötietolakiin sekä selvittää kuinka hyvin OK Perintä Oy:n henkilökunta tuntee henkilötietolainsäädännön. Tutkimuksen osa-alueita käytiin läpi teoriaosuudessa. Teoriaosa perustui suurelta osin henkilötietolakiin, mutta työssä on käsitelty myös luottotietolakia.

Työn empiirinen osuus koostui tutkimuskyselyn läpikäynnistä. Kysely toteutettiin kvantitatiivisena tutkimuskyselynä ja se tehtiin Webropol-nimisellä e-lomakesovelluksella. Kysely lähetettiin 119:lle kyseisenä ajankohtana OK Perintä Oy:ssä työskentelevälle henkilölle. Määräaikaan mennessä vastauksia tuli 48 kappaletta, näin ollen vastausprosentti oli 40,3 %.

Tutkimuksessa ilmeni tiettyjen vastausten perusteella, että koulutukselle ei ole tarvetta. Tutkimuksen alussa oli kuitenkin kysymys, jossa kysyttiin henkilökoh- taista mielipidettä siitä, onko koulutukselle tarvetta. Tähän kysymykseen 76,6 % oli vastannut, että tarvitsisivat koulutusta, jossa aiheena on henkilötietolaki. Eli tämän kysymyksen perusteella koulutusta tulisi järjestää. Joukossa oli myös muu- tamia sellaisia kysymyksiä, jotka vahvistivat koulutuksen tarvetta.

Avainsanat	Henkilötieto,	Henkilörekisteri,	Arkaluontei-
nen tieto,	Luottotietorekisteri		

ABSTRACT

Author	Ulla-Maija Ahvenniemi
Title	Handling of Personal Data Based on the Law on Personal Data, case OK Perintä Oy
Year	2011
Language	Finnish
Pages	54+2 Appendices
Name of Supervisor	Marjo Nyström

The thesis studied personal data. The aim of the research was to map the need for further training in personal data matters at OK Perintä Oy and to find out how well the personnel of OK Perintä Oy know the personal data law. The theoretical study examined the different research areas of the thesis. Most parts of the theory were based on the law on personal data but there are some parts that examine status inquiry law.

In the empirical part of the thesis the questions of the research survey were discussed. The survey was executed with a quantitative research survey and made by using an e-form program called Webropol. The survey was sent to 119 employees who worked at that moment at OK Perintä Oy. 48 answers were submitted and the response rate was 40, 3 percent.

Some of the questions indicated that there was no need for training. In the beginning of the survey there was a question about the need for further training in personal data matters. 76, 6 percent of the respondents felt that they needed training in personal data law. Based on this answer, there is a need for further training in this matter. There were also some other questions which backed up the need for training.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

LIITELUETTELO	3
1 JOHDANTO	4
1.1 Työn tavoitteet	4
1.2 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset	4
1.3 Työn rajaus.....	5
1.4 OK Perintä Oy.....	5
2 HENKILÖTIETOLAKI	7
2.1 Lain taustaa	7
2.2 Henkilötietolaki.....	8
2.3 Henkilötietojen käsittelyn edellytykset.....	9
2.4 Henkilörekisteri.....	12
2.5 Rekisteröidyn oikeudet	15
2.6 Huolellisuusvelvoite	17
2.7 Tarpeellisuus- ja virheettömyysvaatimus	18
2.8 Arkaluonteiset tiedot sekä henkilötunnus	19
2.9 Tietojen säilytys ja hävittäminen	21
2.10 Käyttäjälöki.....	23
2.11 Valvonta.....	24
2.12 Vaitiolovelvollisuus	26
2.13 Vahingonkorvausvastuu ja rangaistussäännökset	27
3 LUOTTOTIETOLAKI.....	30
4 EMPIIRINEN OSUUS	33
4.1 Kyselyn suunnittelu ja toteutus.....	33
4.2 Vastausten analysointi	34
4.3 Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti	34
4.4 Tutkimustulokset.....	35
4.4.1 Taustatiedot.....	35

4.4.2	Tietoisuus henkilötietolaista.....	37
4.4.3	Koulutuksen tarve	38
4.5	Henkilötietolaki.....	39
4.5.1	Mitä henkilötieto tarkoittaa?	40
4.5.2	Mitä henkilötietojen käsittely tarkoittaa?.....	40
4.5.3	Mitä henkilörekisteri tarkoittaa?	41
4.5.4	Mitä rekisterinpitäjä tarkoittaa?	41
4.5.5	Mitä rekisteröity henkilö tarkoittaa?	42
4.5.6	Miten tietosuojamateriaali tulee hävittää?	43
4.6	Väittämät.....	43
4.6.1	Arkaluonteisten tietojen käsittely.....	44
4.6.2	Virheellisten henkilötietojen käsittely.....	45
4.6.3	Henkilötietojen käsittelyn tarpeellisuus	45
4.6.4	Lähimmälle tulostimelle tulostaminen.....	46
4.6.5	Henkilötietojen säilytys.....	46
4.7	Tietoturva.....	47
4.7.1	Työpaikan tietoturvariskit	47
4.7.2	Mitä oikeuksia rekisteröidyllä on?	48
4.7.3	Tietosuojavastaava	48
4.7.4	Tietoturvaohjeet	50
4.7.5	Sanktiot tietojen väärinkäytöstä	51
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	53
	LÄHTEET.....	55
	LIITTEET	

LIITELUETTELO

LIITE 1. Kyselylomake

LIITE 2. Saatekirje

1 JOHDANTO

1.1 Työn tavoitteet

Tutkimus toteutetaan osana Vaasan ammattikorkeakoulun opintoja liiketalouden koulutusohjelmassa, oikeushallinnon suuntautumisvaihtoehdossa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, onko OK Perintä Oy:ssä tarvetta lisäkoulutukselle, jossa aiheena on henkilötietolainsäädäntö tai jokin sen osa-alue.

Ajatus työhöni lähti siitä, kun eräällä tunnilla opettaja mietti, millaiset tulokset saataisiin, jos jossain yrityksessä tehtäisiin kysely henkilötietolainsäädännöstä. Aloin työstää asiaa mielessäni ja mitä enemmän asiaa mietin, sen mielenkiintoisemmalta aihe tuntui. Aluksi selvitin, onko työn empiirisen osuuden kysely mahdollista toteuttaa OK Perintä Oy:ssä. Myöntävän vastauksen saatuani aloitin kyselylomakkeen työstämisen. Kyselylomakkeen toteutin Webropol-nimisellä e-lomakkeella, johon henkilökunta kävi vastaamassa anonymisti.

1.2 Tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksessani tutkin miten henkilötietolainsäädännön periaatteet ovat OK Perintä Oy:n työntekijöiden tiedossa. Teen heille kyselyn koskien henkilötietolakiä. Kyselyssä on eri osa-alueisiin liittyviä kysymyksiä. Kyselylomakkeessa on sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Yhteensä kysymyksiä on 23 kappaletta. Tutkimuksen tehtävänä on kartoittaa, onko OK Perintä Oy:ssä tarvetta lisäkoulutukselle, jossa aiheena olisi henkilötietolainsäädäntö kokonaisuudessaan tai jokin osa siitä.

Henkilötietolaki on hyvin tärkeä osa kaikenlaista liiketoimintaa, mutta erityisesti perintäalalla henkilötietolaki tulisi olla jokaisella työntekijällä hallussa, ainakin pääpiirteittäin. Henkilötietolaista löytyy paljon tietoja niin henkilötietojen käsittelystä, vaitiolovelvollisuudesta kuin erilaisten arkaluonteisten tietojen hävittämisestäkin. Henkilötietolaki on sisällöltään laaja laki ja se on yksi tärkeimmistä laeista käsiteltäessä henkilöitä koskevia tietoja. Yritysten tulee varmistua siitä, että

henkilötietojen käsittely on toteutettu siten, että henkilötietolain periaatteet toteutuvat. Henkilötietolain periaatteet tulee toteutua sekä asiakkaiden henkilötietoja käsiteltäessä että työntekijöiden työsuhteeseen liittyviä tietoja käsiteltäessä. Henkilötietolaissa käsitellään henkilötietoja, niin rekisterinpitäjän kuin rekisteröidynkin näkökulmasta. Henkilötietolaissa on myös määritelty se, kuinka henkilötiedot tulee hävittää ja milloin tämä on ajankohtaista. Henkilötietolaista löytyy myös erilaisia vahingonkorvausmuotoja lain vastaisesta henkilötietojen käsittelystä.

1.3 Työn rajaus

Käsittelen työssäni henkilötietojen käsittelyä Suomessa. Näin ollen työstäni jää pois henkilötietolain 5. luku, joka käsittelee henkilötietojen siirtoa Euroopan unionin ulkopuolelle. Myös henkilötietolain 4. luku jää pois, joka käsittelee henkilötietojen käsittelyä erityisiä tarkoituksia varten, kuten erilaisiin tutkimuksiin, tilastoihin, suoramarkkinointiin sekä sukututkimuksiin kerättäviä henkilötietoja. Lisäksi käsittelen työssäni hieman luottotietolakia ja erityisesti tässä laissa olevaa luottotietorekisteriä. Luottotietolaki ei varsinaisesti liity henkilötietolakiin, mutta koska olen tehnyt työni empiirisen osuuden kyselyn perintätoimiston henkilökunnalle, on tämä myös tärkeä asia.

1.4 OK Perintä Oy

OK Perintä Oy on suurin yrittäjävetoinen perintätoimisto Suomessa. OK Perintä Oy on perustettu vuonna 1991, perustajina toimivat Kennet Kronman sekä Kaj Ollila. Nykyisin Kennet Kronman toimii yrityksen markkinointijohtajana ja Kaj Ollila toimii yrityksen hallintojohtajana. OK Perintä Oy:n toimitusjohtajana toimii Juhani Ollila. OK Perintä Oy:n vahvuudeksi voidaan laskea puhelinperintä, jollaista monessa muussa perintätoimistossa ei ole. OK Perintä Oy palvelee sekä velallisasiakkaitaan että toimeksiantajiaan molemmilla kotimaisilla kielillä.

OK Perintä Oy:llä on neljä eri toimipistettä. Toimipisteet sijaitsevat Vaasassa, Helsingissä, Tampereella sekä Turussa. Pääpaikkana toimii Vaasassa sijaitseva

toimipaikka. Yrityksessä työskentelee yhteensä 110 henkilöä. Vuoden 2010 liikevaihto oli noin 14,8 miljoonaa euroa ja omavaraisuusaste oli tuolloin 47,2 prosenttia. Yrityksen asiakkaat koostuvat toimeksiantajista sekä velallisasiakkaista. (OK Perintä Oy 2011)

OK Perintä Oy on perintäyhtiö, jonka tärkeimpänä tavoitteena on paras mahdollinen onnistuminen perinnässä. Yhtiö kuuluu Suomen Perimistöimistöjen liittoon. Tämän liiton tavoitteena on edistää perintäalan kehitystä. Yksi tärkeimmistä tehtävistä Suomen Perimistöimistöjen liitossa on lausuntojen antaminen siitä, mikälainen on hyvä perimistapa huomioiden kaikki sidosryhmät. (Suomen perimistöimistöjenliitto 2011)

2 HENKILÖTIETOLAKI

Tässä luvussa käsitellään henkilötietolain osa-alueita sekä hieman lain taustaa. Osa-alueita ovat muun muassa henkilötietojen käsittelyn edellytykset, arkaluonteisten tietojen käsittely sekä vahingonkorvaus.

2.1 Lain taustaa

Jo 1970-luvulla kiinnostus henkilötietoja koskeviin ongelmiin heräsi niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Erilaisten tietoteknisten laitteiden ja automaattisten tietojenkäsittelyn käyttöönotot liittyivät kiinteästi lainsäädännön tarpeeseen. Pitkän valmistelun ja esityön jälkeen eduskunta hyväksyi henkilörekisterilain (471/1987). Henkilörekisterilaki astui voimaan Suomessa tammikuussa 1988. Tätä lakia kutsuttiin niin sanotuksi yleislakiksi, jota sovellettiin ainoastaan silloin, kun muissa laeissa tai ennen henkilörekisterilain voimaan astumista annetuissa asetuksissa ei ollut toisin säädetty. (Alapuranen, Heino, Koskinen, Salli 2005, 19–21.)

Henkilörekisterilakia kutsutaan myös nimellä ”toisen polven tietosuojalaki”, jolle tärkeimpiä ominaisuuksia ovat hyvä rekisteritapa sekä rekisterinpidon itsesääätelyperiaatteen toteuttaminen. Voimassa ollessaan henkilörekisterilaki oli yleislakina, jolla tarkennettiin henkilötietojen suojaa. Vuonna 1995 perusoikeusuudistus sekä kansallisen lainsäädännön saattaminen vastaamaan Euroopan yhteisön henkilötietodirektiivin vaatimuksia asettivat tarpeen tarkistaa henkilörekisterilakia. Tämän seurauksena henkilötietodirektiivi velvoitti jäsenvaltiot muuttamaan lainsäädäntönsä direktiiviä vastaavaksi, tämän tuli tapahtua viimeistään kolmen vuoden kuluessa direktiivin hyväksymisestä. Huhtikuussa 1997 toimikunta ehdotti, että uusi henkilörekisterilain korvaavan lain yksityisyyden suojasta henkilötietojen käsittelyssä säätämisestä. Vuonna 1999 eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen henkilötietolaksi, täten henkilötietolaki korvasi henkilörekisterilain ja astui voimaan vuoden 1999 kesäkuussa. (Alapuranen, Heino, Koskinen, Salli 2005, 19–21.) Tämän kappaleen jälkeen on otteita Hallituksen esityksestä, jossa ehdotetaan uutta henkilötietolakia korvaamaan vanhan henkilörekisterilain.

”Esityksellä saatetaan voimassa oleva henkilötietojen keräämistä, tallettamista, käyttöä ja luovuttamista koskeva yleislainsäädäntö vastaamaan yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä, jäljempänä tietosuojadirektiivi, ja muita kansainvälisiä velvoitteita.

Tietosuojadirektiivin vuoksi rekisteröityjen tiedonsaantioikeuksia lisättäisiin. Rekisterinpitäjien olisi aikaisempaa laajemmin oma-aloitteisesti annettava rekisteröidylle tietoja muun muassa siitä, mihin tarkoituksiin häntä koskevia tietoja käsitellään. Tietosuojadirektiivin tarkoituksena on paitsi turvata yksilön perusoikeudet ja -vapaudet tietojenkäsittelyssä, myös lainsäädäntöä harmonisoimalla turvata henkilötietojen vapaa liikkuvuus Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä. Tietosuojadirektiivi edellyttää myös henkilötunnuksen käsittelyn sääntelyä.

Edellä mainittujen seikkojen lisäksi tarkistamistarvetta aiheuttaa muun muassa se, että direktiivi määrittelee arkaluonteiseksi tiedoksi myös ammattiliittoon kuulumista koskevan tiedon.” (Hallituksen esitys 1998. HE 96/1998.)

Henkilötietolain sisältöön on osaltaan vaikuttanut myös perusoikeusuudistus, joka tuli voimaan vuonna 1995. Perusoikeusuudistuksen myötä niin kutsutut positiiviset perusoikeudet merkittiin hallitusmuotoon. Henkilötietolainsäädännön sisältöön ovat myös vaikuttaneet liittyminen Euroopan neuvostoon sekä Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen voimaan tulo Suomessa. (Raatikainen 1999, 23.)

2.2 Henkilötietolaki

”Tämän lain tarkoituksena on toteuttaa yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojaa turvaavia perusoikeuksia henkilötietoja käsiteltäessä sekä edistää hyvän tietojenkäsittelytavan kehittämistä ja noudattamista.” (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 1§.)

Lain suojelun kohteena on luonnollinen henkilö sekä hänen oikeutensa ja yksityisyytensä eli esimerkiksi yrityksiä ja yhdistyksiä henkilötietolaki ei koske. Henkilötietolailla pyritään turvaamaan henkilön yksityiselämän suojaa ja muita perusoikeuksia, ilman että niitä rajoitetaan, muutoin kuin laissa säädetyllä tavalla. Henkilötietolain toiminnallinen tavoite on hyvän tietojenkäsittelytavan edistämisen

noudattaminen ja kehittäminen. Myös hyvä ja yhtenäinen tietojenkäsittelytapa on yksi henkilötietolain tavoitteista. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että esimerkiksi henkilökisterissä olevia tietoja tulee käsitellä asianmukaisesti. (Alapuranen, Heino, Koskinen, Salli 2005, 51; Tietosuojavaltuutetun toimisto 2010.)

Henkilötietolakia sovelletaan kaikkeen sellaiseen toimintaan, joissa käsitellään henkilötietoja. Henkilötietojen käsittely voi olla niin automaattista kuin muutakin henkilötietojen käsittelyä. Henkilötietolakia sovelletaan myös jos henkilötiedot muodostavat tai on tarkoitus muodostaa henkilökisteri tai jokin sen osa. Henkilötietolain soveltamisalueen ulkopuolelle jäävät sellaiset tiedot, jotka sisältävät ainoastaan sellaisenaan tiedotusvälineissä julkaistavaa aineistoa. (Hyvärinen, Hulkko, Ohvo 2002, 75.)

Henkilötietolakia tulee noudattaa kaikkialla, missä käsitellään henkilötietoja, oli se sitten sairaala tai perintätoimisto. Henkilötietolaki koskee myös niitä, jotka toimivat ammatin- ja elinkeinonharjoittajina työnantajan lukuun. Myös ne kuuluvat lain piiriin, jotka käsittelevät henkilötietoja sekä itse rekisterinpitäjät. (Raatikainen 1999, 25.)

Jotta henkilötietolakia voidaan soveltaa, tulee henkilötietojen käsittelyä hoitavan rekisterinpitäjän toimia Suomen alueella tai vastaavasti Suomen oikeudenkäytön piirissä. Lakia sovelletaan myös silloin, jos rekisterinpitäjän toimipaikka ei ole Euroopan unionin jäsenvaltion alueella, mutta mikäli rekisterinpitäjä käyttää laitteita, jotka sijaitsevat Suomessa muuhunkin kuin tietojen siirtoon alueen kautta. Tällöin rekisterinpitäjän tulee nimetä Suomessa henkilö, joka toimii edustajana. (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 4§.)

2.3 Henkilötietojen käsittelyn edellytykset

”Henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan henkilötietojen keräämistä, tallettamista, järjestämistä, käyttöä, siirtämistä, luovuttamista, säilyttämistä, muut-

tamista, yhdistämistä, suojaamista, poistamista, tuhoamista sekä muita henkilötietoihin kohdistuvia toimenpiteitä.” (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 3§.)

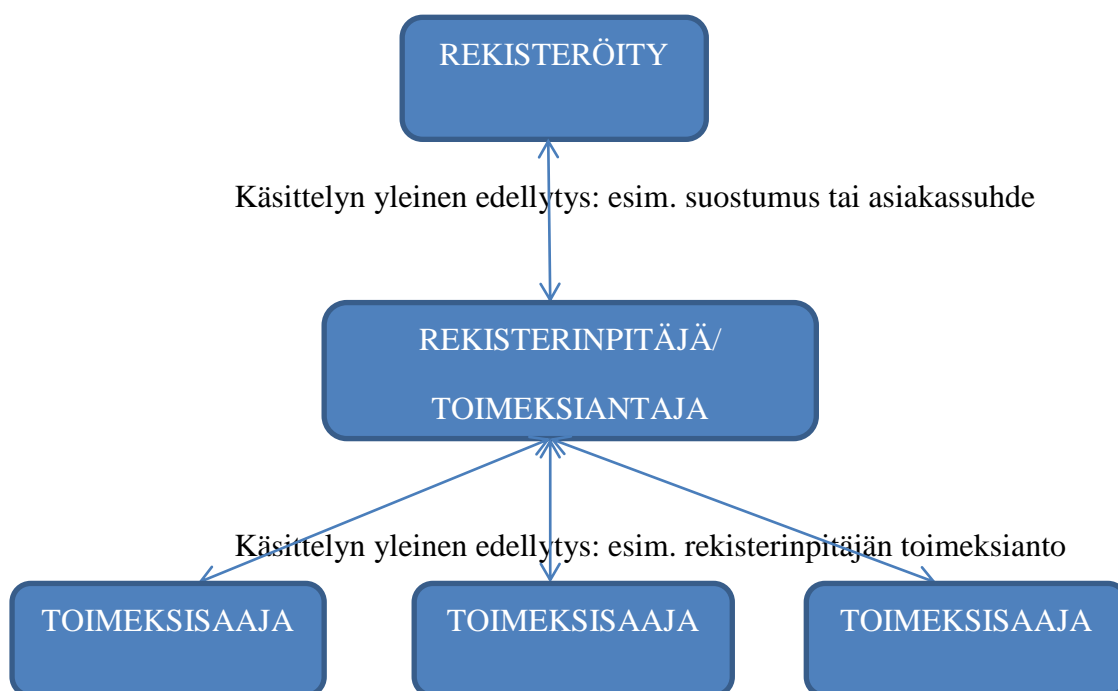
Henkilötietojen käsittely on käsite, jolla tarkoitetaan aivan kaikenlaisia toimenpiteitä, jotka kohdistuvat henkilötietoihin. (Alapuranen, Heino, Koskinen, Salli 2005, 53). Henkilötietojen käsittely kohdistuu muun muassa henkilötietojen keräämiseen, tallentamiseen ja luovuttamiseen. Näistä tiedoista syntyy henkilörekisteri. Rekisterinpitäjän, joka kerää henkilötietoja, tulee selvittää ennen rekisterin perustamista oikeutensa perustaa rekisteri ja velvollisuudet, jotka koskevat rekisterinpitoa. Pääsääntönä on, että henkilötietoja saa käsitellä vain silloin, kun se on laissa sallittua. (Ojajärvi, Vainio 2003, 126–127.)

Kerätessä henkilötietoja rekisterinpitäjän tulee varmistua niiden tarpeellisuudesta ja oikeellisuudesta. Kerättyjä tietoja saa käyttää ainoastaan siihen tarkoitukseen, mitä rekisteriselosteessa lukee. Laissa ei ole erikseen määritelty, mitä mistä henkilötietoja tulisi kerätä, mutta pääsääntönä on, että ne tulisi saada itse tältä henkilöltä, jota henkilötiedot koskevat. Tiettyjä keräämisen edellytyksiä ei laissa mainita, vaan asia ratkaistaan yleisten säännösten perusteella, jotka koskevat henkilötietojen käsittelyä. (Nyyssölä 2009, 34; Lindström 2005, 108.)

Henkilötietojen kerääminen voidaan jakaa karkeasti kahteen ryhmään. Ensimmäinen on se, missä tilanteissa kerättyjä tietoja saa käsitellä ja toinen on se, minkälaisia tietoja voidaan käsitellä, eli nämä voidaan jakaa huolellisuusvelvoitteeseen sekä käyttötarkoitussidonnaisuuteen. Molempiin kysymyksiin vastaukset löytyvät henkilötietolaista. Lisäksi laista yksityisyyden suoja työelämässä löytyy viittauksia huolellisuus- sekä käyttötarkoitussidonnaisuuteen. Henkilötietoja käsiteltäessä myös tarpeellisuus- ja virheettömyysvaatimusten tulee täyttyä. Henkilötietoja voidaan käsitellä myös, jos se on elintärkeää rekisteröidyn suojaamiseksi tai mikäli tietosuojalautakunnalta saadaan erillinen lupa. (Nyyssölä 2009, 49; Korhonen 2003, 162.)

Ennen henkilötietojen käsittelyä rekisterinpitäjän tulee varmistua siitä, että edellytykset henkilötietojen käsittelylle ovat olemassa. Mikäli lain vaatimia edellytyksiä

henkilötietojen käsittelylle ei ole, kyseisiä henkilötietoja ei saa käsitellä. Kuviossa 1 on havainnollistettu esimerkin avulla henkilötietojen käsittelyn yleisistä edellytyksistä. (Salminen 2009, 55.)

Kuvio 1. Esimerkki rekisterinpitäjän ja toimeksisaajan henkilötietojen käsittelyn yleisistä edellytyksistä. (Salminen 2009, 56.)

Henkilötietojen käsittely tulee myös perustua loogisten kokonaisuuksien pohjalle. Henkilörekisteri, joka on perustettu esimerkiksi tiettyä yrityksen tehtävää varten, kutsutaan loogiseksi henkilörekisteriksi. Tällaiseen rekisteriin kuuluvat kaikki ne henkilötiedot, joita käsitellään kyseisessä tehtävässä, vaikkakin tiedot olisivat tallennettu erilaisiin tietokantoihin. (Salminen 2009, 59.)

Lain mukaan henkilötietoja saa käsitellä ainoastaan:

- ”rekisteröidyn yksiselitteisesti antamalla suostumuksella;
- rekisteröidyn toimeksiannosta tai sellaisen sopimuksen täytäntöön panemiseksi, jossa rekisteröity on osallisena, taikka sopimusta edeltävien toimenpiteiden toteuttamiseksi rekisteröidyn pyynnöstä;

- jos käsittely yksittäistapauksessa on tarpeen rekisteröidyn elintärkeän edun suojaamiseksi;
- jos käsittelystä säädetään laissa tai jos käsittely johtuu rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tai sen nojalla määrätystä tehtävästä tai velvoitteesta;
- jos rekisteröidyllä on asiakas- tai palvelussuhteen, jäsenyyden tai muun niihin verrattavan suhteen vuoksi asiallinen yhteys rekisterinpitäjän toimintaan (yhteysvaatimus);
- jos kysymys on konsernin tai muun taloudellisen yhteenliittymän asiakkaita tai työntekijöitä koskevista tiedoista ja näitä tietoja käsitellään kyseisen yhteenliittymän sisällä;
- jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän toimeksiannosta tapahtuvaa maksupalvelua, tietojenkäsittelyä tai muita niihin verrattavia tehtäviä varten;
- jos kysymys on henkilön asemaa, tehtäviä ja niiden hoitoa julkisyhteisössä tai elinkeinoelämässä kuvaavista yleisesti saatavilla olevista tiedoista ja näitä tietoja käsitellään rekisterinpitäjän tai tiedot saavan sivullisen oikeuksien ja etujen turvaamiseksi; tai
- jos tietosuojalautakunta on antanut käsittelyyn 43 §:n 1 momentissa tarkoitettun luvan.” (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 8§.)

Lain määritelmien mukaan arkaluonteisten tietojen käsittely on pääsääntöisesti kiellettyä. Arkaluonteisten tietojen käsittely on sallittua vain, mikäli rekisteröity on antanut siihen suostumuksensa. Myös silloin tietoja voidaan käsitellä, jos se on esimerkiksi tarpeellista rekisteröidyn edun turvaamiseksi.

2.4 Henkilörekisteri

”Käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, jota käsitellään osin tai kokonaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla taikka joka on järjestetty kortistoksi, luetteloksi tai muulla näihin verrattavalla tavalla siten, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot voidaan löytää helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta” (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 3§.)

Henkilörekistereihin kerätään tietoja, jotka koskevat yksityishenkilöitä. Henkilöiden tietoja kerätään esimerkiksi asiakastietoihin, työnantajalle sekä potilastietoihin. Näitä rekistereitä ylläpitävät pääasiassa yritykset, työnantajat tai erilaiset yhdistykset. Myös erilaiset viranomaiset ja laitokset keräävät eri tarkoituksiin henki-

lötietoja rekisteröitäväksi ja heillä on oikeus määrätä rekisterin käyttämisestä. (Lakitiedon pikkujättiläinen 2004, 47; Lindström 2005, 105.)

Ne henkilötiedot, jotka kerätään yksityishenkilöiltä, muodostavat henkilörekistereitä. Henkilörekisteri voidaan perustaa silloin, kun on tarve hallinnoida asiakastietoja, esimerkiksi perintätoimistot tarvitsevat henkilörekistereitä, jotta ne voivat yksilöidä asiakkaat tarpeeksi hyvin. Ennen henkilörekisterin perustamista rekisterinpitäjän tulee selvittää oikeutensa perustaa henkilötietorekisteri ja velvollisuudet jotka kuuluvat rekisterinpitäjälle. Lisäksi rekisterinpitäjän tulee määrittellä ne tiedot, jotka asiakkaista kerätään. Henkilörekisteri on ainoastaan silloin laillinen, kun rekisteriin tallennettujen tietojen käsittely perustuu henkilötietolakiin. Henkilörekisteriin tallennettuja tietoja tulee suojata ulkopuolisilta. (Ojajärvi, Vainio, 2003, 126–128.)

Henkilörekisteristä tulee laatia rekisteriseloste, josta tulee ilmetä muun muassa rekisterinpitäjän tai tätä edustavan henkilön nimi sekä yhteystiedot, henkilörekisterin käyttötarkoitus sekä mihin henkilörekisterissä olevia tietoja voidaan luovuttaa. Rekisteriseloste tulee säilyttää siten, että se on kaikkien saatavilla, mutta tästä voidaan poiketa, mikäli se on välttämätöntä esimerkiksi valtion turvallisuuden tai puolustuksen vuoksi. Myöskään silloin rekisteriseloste ei saa olla kaikkien saatavilla, jos sillä voidaan estää esimerkiksi rikoksen teko. Rekisteriselosteessa sekä rekisterikuvauksessa tulee olla kuvattuna ne henkilötiedot jotka sisältyvät rekisteriin, niiden käyttötarkoitus, tietojen hankintatapa, miten tietoja luovutetaan eteenpäin ja kuinka ne hävitetään ja suojataan. Rekistereiden sisältö tulee päivittää määrätyin väliajoin, että tiedot eivät vanhene ja rekisteri vastaisi sitä, mitä rekisteriselosteessa tai – kuvauksessa on ilmoitettu. (Ojajärvi, Vainio 2003, 128–129; Hyvärinen, Hulkko, Ohvo 2002, 77; Lindström 2005, 109.)

Henkilötietolain mukaan rekisteriselosteessa tulee olla seuraavat asiat:

- ”rekisterinpitäjän ja tarvittaessa tämän edustajan nimi ja yhteystiedot;
- henkilötietojen käsittelyn tarkoitus;

- kuvaus rekisteröityjen ryhmästä tai ryhmistä ja näihin liittyvistä tiedoista tai tietoryhmistä;
- mihin tietoja säännönmukaisesti luovutetaan ja siirretäänkö tietoja Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle; sekä
- kuvaus rekisterin suojauksen periaatteista.” (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 10§.)

Henkilötietolain mukaan kaikesta automaattisesta henkilötietojen käsittelystä tulee ilmoittaa tietosuojavaltuutetulle, mutta manuaalisesta henkilötietojen käsittelystä ei tarvitse ilmoittaa tietosuojavaltuutetulle. Ilmoitusvelvollisuus ohjaa rekisterinpitäjää suunnittelemaan erilaisia henkilötietojen käsittelytilanteita sekä tietoturvalisua. Rekisterinpitäjän ilmoitusvelvollisuus vahvistaa luottamusta ja lisää avoimuutta. Ilmoitusvelvollisuus auttaa myös arvioimaan tarpeellisuusvaatimusta, sekä tukee ennakkovalvontaa. Ilmoitus tulee tehdä sen vuoksi, että tietosuojavaltuutettu pystyy valvomaan henkilötietojen käsittelyä. Erilaisia ilmoitustyypppejä ovat: rekisteri-ilmoitus, toimintailmoitus sekä ilmoitus henkilötietojen siirrosta ulkomaille. Ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, mikäli henkilötietojen käsittely perustuu tilanteisiin, joissa

- henkilötietoja käsitellään rekisteröidyn suostumuksella
- rekisteröidyllä on asiallinen yhteys rekisterinpitäjän toimintaan, kuten asiakassuhde tai jäsenyys
- kyseessä on jonkin taloudellisen yhteenliittymän asiakkaita tai työntekijöitä koskevien tietojen käsittely yhteenliittymän sisällä
- henkilötietojen käsittely perustuu rekisteröidyn toimeksiantoon tai sopimuksen täytäntöön panemiseksi, johon rekisteröity kuuluu tai on osallisena tai sellaisten toimenpiteiden toteuttamiseksi jotka edeltävät sopimusta.
- tai henkilötietojen käsittelystä säädetään erikseen laissa. (Henkilötietolain mukainen ilmoitusvelvollisuus 2010.)

2.5 Rekisteröidyn oikeudet

”Rekisteröidyn oikeuksia koskevat henkilötietolaissa rekisterinpitäjää koskeva informointivelvollisuus, rekisterin tarkastusoikeus, rekisterinpitäjää koskeva velvollisuus tiedon korjaamiseen sekä rekisteröidyn oikeus kieltää henkilötietojen käyttö suoramarkkinointiin kuten suoramainontaan sekä etämyyntiin.” (Alapuranen, Heino, Koskinen, Salli 2005, 84.)

Rekisterinpitäjän informointivelvollisuus merkitsee käytännössä sitä, että rekisteröidyllä on oikeus saada tieto rekisterinpitäjältä ja tarvittaessa tämän edustajasta, tietojen luovuttamisesta, tarkoituksesta sekä muista tiedoista, jotka ovat tarpeellisia rekisteröidyn henkilötietojen käsittelyssä. Nämä tiedot tulee antaa, kun kerätään tai tallennetaan henkilötietoja. Jos henkilötietoja on saatu muualta kuin itse rekisteröidyltä ja tietoja luovutetaan eteenpäin, tulee rekisteröityä tiedottaa tietojen luovuttamisesta. Tämän tarkoituksena on se, että rekisteröity tietää, milloin, missä ja miten hänen omia henkilötietojaan käsitellään. Informointivelvollisuus pyrkii toteuttamaan avoimuutta henkilötietojen käsittelyssä. (Alapuranen, Heino, Koskinen, Salli 2005, 84.)

Henkilötietolaissa on myös lueteltu rekisterin poikkeamismahdollisuudet rekisteröidyn informointivelvollisuudesta. Poiketa voidaan jos rekisteröity on jo saanut kaikki rekisterissä olevat tiedot itselleen. Lisäksi informointivelvollisuudesta on mahdollista poiketa, mikäli se on edellytys esimerkiksi valtion turvallisuuden tai julkiseen talouteen liittyvän valvontatehtävän vuoksi. Kolmas poikkeamismahdollisuus tulee kun tietoja kerätään joltain muulta kuin rekisteröidyltä itseltä ja tietojen antaminen rekisteröidylle henkilölle vaatii liikaa vaivaa tai on mahdotonta tai se aiheuttaa rekisteröidylle olennaista vahinkoa tai haittaa. (Alapuranen, Heino, Koskinen, Salli 2005, 84–86.)

Henkilötietolain mukaan jokaisella, jonka tietoja on tallennettu henkilökisteriin, on oikeus saada tietää, mitä tietoja hänestä on tallennettu henkilökisteriin sekä vaikuttaa näiden sisältöön. Lisäksi on oikeus saada tieto siitä, jos henkilökisteriin ei ole tallennettu mitään tietoja henkilöstä. Henkilötietojen suojan toteutumi-

sen edellytyksenä on se, että rekisteröidyllä on oikeus saada tietoja. Tallennettaessa henkilörekisteriin tietoja henkilörekisterinpitäjän tulee ilmoittaa rekisteröidylle rekisterin tietolähteet sekä mihin näitä rekisterin tietoja käytetään tai luovutetaan. (Alapuranen, Heino, Koskinen, Salli 2005, 88–89.)

Lain mukaan rekisterinpitäjä ei saa kieltäytyä antamasta kysyjälle tietoja siitä, mitä tietoja hänestä on tallennettu henkilörekisteriin. Jos rekisteröity henkilö haluaa tarkistaa itseään koskevia tietoja, tulee hänen esittää pyyntö rekisterinpitäjälle kirjallisessa ja allekirjoitetussa asiakirjassa tai käymällä rekisterinpitäjän luona henkilökohtaisesti. Rekisterinpitäjän tulee varata tilaisuus tarkastusoikeutta käyttävälle tutustua tietoihin ja hänen tulee antaa tiedot kirjallisesti rekisteröidylle, mikäli hän niin haluaa. Jos rekisterissä on tieto, joka tulee oikaista, täydentää tai poistaa, tulee rekisterinpitäjän oma-aloitteisesti tai rekisteröidyn toimesta tehdä se välittömästi ja ilman viivytystä ja ilmoittaa kohtuuden rajoissa virheellinen tieto korjatuksi niille, joille virheellinen tieto on toimitettu. (Ojajärvi, Vainio 2003, 129; Alapuranen, Heino, Koskinen, Salli 2005, 89–90.)

Mikäli rekisterinpitäjä ei hyväksy rekisteröidyn vaatimusta siitä, että tieto korjataan tai poistetaan, niin rekisterinpitäjän tulee antaa asiasta kirjallinen todistus rekisteröidylle. Tästä todistuksesta tulee ilmetä ne syyt, miksi rekisteröidyn vaatimusta ei hyväksytty. Mikäli rekisteröity on tyytymätön rekisterinpitäjän toimiin, voi hän viedä asian tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi. (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 29§.)

Rekisteröidyllä on myös oikeus kieltää rekisterinpitäjää käsittelemästä rekisteröidyn henkilötietoja. Kielto-oikeuden piiriin kuuluvat tietojen käsittely muun muassa suoramainonnassa, suoramarkkinoinnissa sekä etämyynnissä. Kielto-oikeus koskee myös erilaisia markkinointitutkimuksia sekä mielipide- ja sukututkimuksia. Jos haluaa käyttää kielto-oikeutta, tulee siitä ilmoittaa rekisterinpitäjälle joko kirjallisesti tai suullisesti. Sukututkimusta tehtäessä ilmoituksen voi tehdä suoraan väestötietojärjestelmään, sukututkimuksen tekijälle tai seurakuntaan. Suomen suoramarkkinointi ylläpitää rekisteriä, jota kutsutaan Robinson-

rekisteriksi. Robinson-rekisteriin voi ilmoittaa kiello-oikeudesta, jolloin osoitteellinen mainonta voidaan kieltää liittoon kuuluvilta yrityksiltä. Osoitteellisen markkinoinnin lisäksi voidaan kieltää myös puhelinmarkkinointi. (Hyvärinen, Hulkko, Ohvo 2002, 79.)

2.6 Huolellisuusvelvoite

Henkilötietolain huolellisuusvelvoite tarkoittaa käytännössä sitä, että rekisterinpitäjän tulee noudattaa erityistä huolellisuutta sekä hyvää tietojenkäsittelytapaa käsitellessään henkilötietoja, eli kaikkia tietoja tulee käsitellä vain lain sallimissa rajoissa. Tällöin henkilötietoja ei saa esimerkiksi kerätä laittomiin käyttötarkoituksiin. Myöskään rekisteröidyn yksityiselämän suoja ei saa loukata. Rekisterinpitäjän tulee itse oma-aloitteisesti huolehtia siitä, ettei henkilötietoja käsitellä yksityisyyden suoja koskevia säännöksiä vastaan. Huolellisuusvelvoitetta tulee noudattaa koko henkilötiedon olemassa olon ajan. Huolellisuusvelvoitteen piiriin kuuluu myös korvausvelvollisuus, joka tarkoittaa käytännössä sitä, että rekisterinpitäjän tulee korvata henkilötietojen lainvastaisesta käsittelystä tuottamuksesta tai tahallisuudesta riippumatta henkilölle aiheuttamansa taloudellisen sekä muun vahingon. Huolellisen ja suunnitellun tietojen käsittelyn lisäksi huolellisuusvelvoite tarkoittaa myös tietojen suojaamista asianmukaisella tavalla. (Alapuranen, Heino, Koskinen, Salli 2005, 71–75.)

Työelämässä huolellisuusvelvoite tarkoittaa käytännössä sitä, että rekisterinpitäjän tulee huolehtia henkilökunnan riittävästä koulutuksesta käsiteltäessä henkilötietoja sekä työnantajan tulee itse tuntea henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö. Työnantajan tulee myös luoda työpaikalle tietyt pelisäännöt siitä, miten henkilötietojen kanssa toimitaan, ja näiden sääntöjen tulee täyttää lain asettamat vaatimukset. Työnantajan tulee myös olla selvillä siitä millaista henkilötietojen käsittelyä tapahtuu yrityksessä, hänen tulee myös huolehtia siitä, että henkilöillä, jotka käsittelevät henkilötietoja, on tarvittava perehdytys, henkilötietolain pääkohtien tuntemus sekä riittävä koulutus työpaikalla, etenkin työnantajalla tulee olla sel-

vyys kenellä on oikeus käsitellä henkilötietoja. (Alapuranen, Heino, Koskinen, Salli 2005, 71–75.)

Huolellisuusveloitteeseen kuuluvat myös tietosuojajärjestelmien testaus. Tietosuojajärjestelmiä kehiteltäessä ja testatessa tulee huomioon ottaa tietosuojavaatimukset. Testaamalla pyritään välttämään virheet ja varmistumaan, että tietojärjestelmän toiminta on virheetöntä. Jo testivaiheessa tulee ottaa huomioon mahdolliset riskitilanteet. Hyväksi tavaksi on muodostunut anonymin asiakastiedon testaus, jolloin yksittäistä henkilöä ei voida tunnistaa, jos jokin menee pieleen. (Salminen 2009, 54.)

2.7 Tarpeellisuus- ja virheettömyysvaatimus

Henkilötietolain mukaan käsiteltävien tietojen on täytettävä tarpeellisuusvaatimus eli niiden tulee olla käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisia. Tarpeellisuusvaatimus toteutuu, kun henkilötiedot ovat olennaisia, asianmukaisia eivätkä liian laajoja käyttötarkoituksiin nähden. Näiden lisäksi tietojen tulee täyttää virheettömyysvaatimus. (Alapuranen, Heino, Koskinen, Salli 2005, 79–80.)

Virheettömyysvaatimuksen mukaan rekisterinpitäjän tulee huolehtia siitä, ettei vanhentuneita, virheellisiä tai epätäydellisiä henkilötietoja käsitellä ollenkaan. Virheettömyysvaatimuksessa tulee ottaa huomioon henkilötietojen käsittelyn merkitys ja tarkoitus rekisteröidyn yksityisyyden suojalle. Henkilötietolaissa ei määritellä, milloin henkilötieto on virheellinen. Virheellinen henkilötieto ei kuitenkaan anna oikeaa tietoa, jota on haluttu kuvata. Myös sellainen tieto on virheellistä, jonka käyttöä ei voida pitää asianmukaisena kyseisessä tilanteessa. Yleensä virheellisten henkilötietojen merkintä johtuu esimerkiksi kirjoitus- ja laskuvirheistä tai huolimattomuudesta. Rekisterinpitäjän velvollisuus on korjata tarpeeton, puutteellinen, virheellinen tai vanhentunut tieto. Tietojen ajantasaisuudesta huolehtiminen kuuluu sille, jolle kuuluu myös henkilötietojen tietosisällöstä huolehtiminen. Henkilötietolain vastainen henkilötietojen käsittely on rangaistavaa rikoslain 38 luvun 9 §:ssä. (Alapuranen, Heino, Koskinen, Salli 2005, 79-80.)

Jotta voidaan varmistua, että henkilötiedot ovat oikein henkilörekisterissä, voidaan asiakastietojen paikkansa pitävyys tarkistaa väestörekisteristä. Tällöin pystytään esimerkiksi poistamaan kuolleen henkilön tiedot henkilörekisteristä. Väestörekisterin käyttö myös varmistaa, että henkilörekisterissä ovat oikeat tiedot, koska asiakkaat eivät välttämättä ilmoita uusia yhteystietojaan. (Salminen 2009, 65.)

Henkilörekisterin pitäjällä on myös velvollisuus hävittää virheellisiä ja tarpeettomia tietoja sisältävät tiedot ja asiakirjat. Näitä virheellisiä tai tarpeettomia tietoja ei saa enää käsitellä, vaan ne tulee poistaa välittömästi hävittämällä ne henkilörekisteristä. Jos virheellinen tieto voidaan korjata, saavat tiedot jäädä rekisteriin ja tietoja voidaan käyttää myös jatkossa, jos niiden käytölle on tietty tarkoitus. Ennen henkilötietojen hävittämistä rekisterinpitäjällä tulee olla selvillä, mihin henkilötietojen käsittely perustuu, määrääjat hävittämiselle sekä hävittämistavat. Henkilötiedot tulee hävittää välittömästi, kun niiden käsittelyn oikeudellinen peruste lakkaa olemasta tai niiden käsittely muuttuisi laittomaksi. Hävittämistä ja tietojen säilytysaikoja koskevat ohjeet on kerrottava selkeästi niille henkilöille, jotka käsittelevät henkilötietoja. (Salminen 2009, 65–66.)

2.8 Arkaluonteiset tiedot sekä henkilötunnus

Arkaluonteisina tietoina pidetään henkilötietoja, jotka kuvaavat tai on tarkoitettu kuvaamaan: 1) rotua tai etnistä alkuperää; 2) henkilön yhteiskunnallista, poliittista tai uskonnollista vakaumusta tai ammattiliittoon kuulumista; 3) rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta; 4) henkilön terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta taikka häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toimia; 5) henkilön seksuaalista suuntautumista tai käyttäytymistä; taikka 6) henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hänen saamiaan sosiaalihuollon palveluja, tukitoimia ja muita sosiaalihuollon etuuk-sia. (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 11§.)

Pääsääntönä käsiteltäessä arkaluonteisia tietoja ja henkilötunnusta on käsittelykielto. Tietojen käsittelyä on rajoitettu monin eri tavoin. Arkaluonteiset tiedot vaihtelevat yksilöstä ja kulttuurista riippuen. Arkaluonteisten tietojen käsittely saattaa vaarantaa yksityisyyden suojaa, joten arkaluonteiset tiedot kuuluvat kaikis-

ta tiukimmin varjeltuun yksityisyyden alueeseen. Henkilörekisterilain aikana puhuttiin arkaluonteisten tietojen rekisteröintikiellosta. Henkilötietolain myötä se on muuttunut arkaluonteisten tietojen käsittelykielloksi. Käsittelykiellon perustana on se, että arkaluonteisten tietojen käsittely sisältää tavallista suuremman riskin henkilön oikeusturvalle ja yksityisyyden suojalle. Arkaluonteisten tietojen käsittelykiellolla pyritään yhdenmukaiseen kohteluun sekä syrjäntäkieltoon. Kiellon tavoitteena on pitää erityisen henkilökohtaiset tiedot pois ulkopuolisten käytöstä. (Alapuranen, Heino, Koskinen, Salli 2005, 94–95.)

Henkilötietolaissa on myös poikkeuksia arkaluonteisten tietojen käsittelykiellosta. Näiden tietojen käsittely on mahdollista jos rekisteröity on antanut siihen erityisen suostumuksensa. Erityisen suostumuksen saaminen on ainoa mahdollisuus arkaluonteisten tietojen käsittelyyn. Rekisteröidyn suostumus tulee olla kirjallisessa muodossa. Myös esimerkiksi uskonnollista vakaumusta tai ammattiliittoon kuulumista voidaan käsitellä, jos rekisteröity on itse tehnyt sen julkiseksi. Tämä voi olla esimerkiksi omien näkemysten kirjoittaminen internetiin tai olemalla poliittisen ryhmän vaaliehdokkaana. Arkaluonteisia tietoja voidaan käsitellä myös silloin kun henkilö on tehnyt esimerkiksi rikollisen teon ja tämä voidaan näyttää toteen. Arkaluonteiset tiedot tulee poistaa rekisteristä heti sen jälkeen, kun käsittelylle ei ole laissa määrättyä perustetta. Käsittelyn peruste tulee arvioida vähintään viiden vuoden välein, ellei muuta ole määrätty. (Alapuranen, Heino, Koskinen, Salli 2005, 95–98.)

”Henkilötunnusta saa käsitellä rekisteröidyn yksiselitteisesti antamalla suostumuksella tai, jos käsittelystä säädetään laissa. Lisäksi henkilötunnusta saa käsitellä, jos rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on tärkeää: 1) laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi; 2) rekisteröidyn tai rekisterinpitäjän oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi; tai 3) historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka tilastointia varten. Henkilötunnusta saa käsitellä luotonannossa tai saatavan perimisessä, vakuutus-, luottolaitos-, maksupalvelu-, vuokraus- ja lainaustoiminnassa, luottotietotoiminnassa, terveydenhuollossa, sosiaalihuollossa ja muun sosiaaliturvan toteuttamisessa tai virka-, työ- ja muita palvelussuhteita ja niihin liittyviä etuja koskevissa asioissa” (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 13§.)

Henkilötunnus voidaan luokitella poikkeuksellisen tärkeäksi henkilötiedoksi, koska se mahdollistaa erilaisten tietojen yhdistämisen ja se on monien rekistereiden avaintunnus. Käsiteltäessä henkilötunnusta sen on aina täytettävä myös tarpeellisuusvaatimus. Rekisterinpitäjän tehtävänä on huolehtia, ettei henkilötunnusta käytetä ilman syytä henkilörekisteriin laadittuihin asiakirjoihin. Täten henkilötunnuksen käytölle tulee olla erityinen tarve. Yleensä katsotaan henkilön yksilöimiseksi riittävän hänen nimensä ja mahdollisesti myös syntymäaikansa. (Alapuranen, Heino, Koskinen, Salli 2005, 94–101.)

Henkilötietolain mukaan henkilötunnusta saa käyttää myös esimerkiksi silloin, kun on kyse esimerkiksi luotonannosta tai perinnästä, jolloin on tärkeää yksilöidä henkilö tarpeeksi hyvin. Luotonmyöntäjän tulee jo heti alkuvaiheessa pyytää luotonhakijalta henkilötunnusta, jotta voidaan varmistua, että kyseessä on oikea henkilö. Myös mahdollisessa perintätilanteessa tulee pyytää henkilön henkilötunnus, jotta perintä ei kohdistu väärään henkilöön. (Lindström 2005, 109.)

Henkilötietolaki sallii myös henkilötunnuksen käsittelyn asian luonteen vuoksi esimerkiksi vuokraus- ja lainaustoiminnassa, vakuutus- ja luottolaitostoiminnassa sekä sosiaali- ja terveydenhuollossa. Lisäksi myös erilaisissa virka- ja työsuhteissa henkilötunnuksen käsittely on sallittua. Henkilötunnuksen saa myös luovuttaa, mikäli osoitetiedot tulee päivittää tai halutaan välttää useat postilähetykset ja näitä varten suoritetaan tietojenkäsittelyä. (Hyvärinen, Hulkko, Ohvo 2002, 78.)

2.9 Tietojen säilytys ja hävittäminen

Henkilötietolain luvussa 7 kerrotaan, miten tiedot tulisi säilyttää ja hävittää. Jotta perustuslain turvaama yksityiselämä suoja toteutuu, tulee rekisterinpitäjän toteuttaa tekniset ja organisatoriset toimenpiteet siten, että henkilötiedot pysyvät suoja-ssa eikä näihin tietoihin pääse sellaiset henkilöt joilla ei ole asiaa niihin. Tietoja ei myöskään saa hävitä, luovuttaa tai siirtyä vahingossa. Tämä sama velvollisuus on myös niillä, jotka toimivat itsenäisinä elinkeinonharjoittajina ja toimivat rekisterinpitäjän lukuun. Tarvittaessa rekisterinpitäjän tulee luoda sellainen tietojärjes-

telmä arkaluonteisille tiedoille, että tiedoissa näkyy, kuka on henkilötietoa käsitellyt ja miksi. (Alapuranen, Heino, Koskinen, Salli 2005, 90–91.)

”Henkilörekisteri, joka ei ole enää rekisterinpitäjän toiminnan kannalta tarpeellinen, on hävitettävä, jollei siihen talletettuja tietoja ole erikseen säädetty tai määrätty säilytettäväksi tai jollei rekisteriä siirretä 35 §:ssä tarkoitetulla tavalla arkistoon.” (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 34§.)

Henkilötietolain mukaan kaikki sellaiset tiedot tulee hävittää, jotka eivät ole enää tarpeellisia toiminnan kannalta tai sisältävät virheellistä tietoa. Tiedot tulee hävittää sen takia, koska epätäydellisiä, virheellisiä tai vanhentuneita henkilötietoja ei saa käsitellä. Jos tiedot pystytään oikaisemaan, voidaan käyttöä jatkaa normaalisti. Henkilötietojen hävittämistä edellyttää myös vaatimus siitä, että henkilötietoja suojataan laittomasti tai vahingossa tapahtuvalta käsittelyltä. Tärkeintä tietojen hävittämisessä on se, mihin oikeus käsitellä tietoja perustuu. Kaikki henkilötietojen käsittelyyn ja hävittämiseen liittyvät asiat tulee suunnitella jo hyvissä ajoin ennen kuin aletaan käsitellä henkilötietoja. Henkilötiedot tulee siis hävittää, mikäli niiden oikeudellinen peruste lakkaa olemasta tai niiden käsittely muuttuisi laittomaksi. Henkilökuntaa tulee myös ohjeistaa siitä, kuinka kauan tietoja säilytetään ja miten ne hävitetään tietosuojaa noudattaen. (Salminen 2009, 66.)

Asiakirjojen salassapito perustuu joko itse lakiin tai asiakirjassa on mainittu sellaisia tietoja, jotka eivät toteuttaisi laissa määrättyä vaitiolovelvollisuutta, mikäli ne julkaistaan taikka viranomaisten määräykseen salassa pitämisestä. Mikäli asiakirja tai kopio on määrätty salassa pidettäväksi, ei sitä saa luovuttaa yhdellekään sivulliselle henkilölle. Salassapito koskee niin viranomaisia, heidän palvelukseensa olevia, kuin muitakin luottamustehtäviä hoitavia henkilöitä. Salassa pidettäviä asiakirjoja voi poikkeustapauksessa luovuttaa. Luovutus voidaan tehdä, mikäli se, jonka antamia tietoja suojellaan, antaa siihen oman suostumuksensa. (Hyväriinen, Hulkko, Ohvo 2002,84; Koskinen, Alapuranen, Heino, Salli 2005, 301–302.)

2.10 Käyttäjälöki

”Rekisterinpitäjän on toteutettava tarpeelliset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet henkilötietojen suojaamiseksi asiattomalta pääsylvä tietoihin ja vahingossa tai laittomasti tapahtuvalta tietojen hävittämislä, muuttamiselta, luovuttamiselta, siirtämiseltä taikka muulta laittomalta käsittelyltä.” (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 32§.)

Henkilörekisteri muodostuu osaltaan myös lokitiedoista, mikäli henkilörekisteri pitää sisällään sellaisia merkintöjä, joiden avulla rekisteröity henkilö voidaan tunnistaa. Lokijärjestelmällä voidaan tarkoittaa esimerkiksi tietojärjestelmää, jonka tulisi suojata yksittäisten henkilöiden tietoja ulkopuolisilta. Lokijärjestelmän avulla rekisterinpitäjän on helpompi huolehtia henkilötietojen käsittelyn laillisuudesta. Lokirekisterin avulla on myös tarkoitus valvoa ja mahdollisesti myös reagoida, mikäli tietoja ei käsitellä lain määräämällä tavalla. Pelkkä lokitietojärjestelmä ei yksin toteuta laissa määriteltyä yksityiselämän suojaa, vaan rekisterinpitäjän tulee ryhtyä muihinkin toimenpiteisiin, että tietoturvaluisuus toteutuu. Toimenpiteitä voivat olla muun muassa henkilöstön kouluttaminen, tietokirjanpito, tietotekniset turvallisuusratkaisut sekä sisäiset valvontajärjestelmät. Rekisterinpitäjän tulee suorittaa toimenpiteet siten, että asiattomilta on pääsy kielletty tietoihin. (Käyttäjälökin tietojen käsittely henkilötietolain mukaan. 2010)

Euroopan ihmisoikeustuomioistuim on antanut vuonna 2008 päätöksen, jossa oli kysymys potilaan yksityisyyden suojan loukkauksesta, kun riittäviä takeita ei ollut sen varmistamiseksi, ettei potilasrekisteriin päässyt muita kuin potilasta hoitaneita henkilöitä. Valittaja oli toiminut sairaanhoitajana kuuden vuoden ajan erään sairaalan poliklinikalla. Henkilö oli todettu jo aiemmin HIV-positiiviseksi ja hän kävi säännöllisesti kyseisen sairaalan tartuntatautien poliklinikalla tutkimuksissa. Vuonna 1992 henkilöllä heräsi epäily, että hänen työkaverinsa tiesivät sairaudesta. Samaan aikaan sairaalan henkilökunnalla oli mahdollisuus tutustua vapaasti potilasrekisteriin. Henkilö ilmoitti epäilyistään lääkärille, jonka jälkeen määrättiin, että vain ne saivat käydä katsomassa potilastietoja, jotka työskentelivät kyseisellä osastolla. Vuoden 1996 loppupuolella hän vaati lääninhallitusta tutkimaan, kuka

oli päässyt käsiksi salassa pidettäviin tietoihin. Sairaalan selitys oli se, että sitä ei ole mahdollista selvittää, kuka on teon takana, koska vain viisi viimeistä käyntiä näkyivät tietojenkäsittelyjärjestelmässä. Lopulta henkilö vei asian käsiteltäväksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen (EIT). EIT totesi, että valtiolla oli Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukainen vastuu asiasta, koska kyseistä rekisteriä oli pidetty julkisessa sairaalassa. Lopputulos oli se, että EIT katsoi yksimielisesti, että valtion tuli maksaa henkilölle korvausta taloudellisesta vahingosta 5771,80 euroa sekä aineettomasta vahingosta 8000 euroa. Näiden lisäksi valtion tuli korvata kaikki oikeudenkäyntikulut.

2.11 Valvonta

Henkilötietojen käsittelyä koskevien säännösten noudattaminen pyritään varmistamaan viranomaisvalvonnan, seuraamusjärjestelmän sekä ohjauksen kautta. Rekisterinpitäjän tulee itse huolehtia siitä, että henkilötietojen käsittely tapahtuu laillisesti, huomioida rekisteröidyn yksityisyydensuoja sekä muut oikeudet ja hänen tulee toimia hyvien tietojenkäsittelytapojen mukaan. Kun rekisterinpitäjä noudattaa lainsäännöksiä sekä hyvää käsittelytapaa, on viranomaisten rooli enemmän ohjaava kuin valvova. Pääsääntöisenä tarkoituksena viranomaisvalvonta estää lainvastaiset toimenpiteet ja käytännöt. Viranomaisvalvonnan lisäksi säännösten noudattamista tehostavat vahingonkorvaus- ja rangaistusseuraamukset. (Alapuranen, Heino, Koskinen, Salli 2005, 121.)

”Tietosuojavaltuutetulla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tiedot käsiteltävistä henkilötiedoista sekä kaikki tiedot, jotka ovat tarpeen henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuden valvonnassa.” (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 39§.)

Tietosuojavaltuutettu toimii yleisviranomaisena ja antaa ohjausta ja neuvontaa sekä valvoo, että henkilötietolain tavoitteet toteutuvat niin kuin laissa säädetään. Tietosuojavaltuutettuun voivat ottaa yhteyttä niin työnantajat kuin työntekijätkin. Myös silloin kun henkilötietojen käsittely on henkilötietolain vastaista, tietosuojavaltuutettu on toimivaltainen. Syyttäjän nostaessa syytteen henkilötietolain vastai-

sesta menettelystä, tulee syyttäjän kuulla tietosuojavaltuutettua ja tuomioistuimen tulee varata tietosuojavaltuutetulle tilaisuus tulla kuulluksi. Ensisijaisena tehtävänä tietosuojavaltuutetulla on vaikuttaa ennakoivilla toimenpiteillä siihen, että rekisterinpito on lainmukaista. Mikäli tietosuojavaltuutettu on havainnut, että henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä on rikottu, tulee hänen pyrkiä siihen, että lainvastainen menettely loppuu eikä sitä uusita. Tietosuojavaltuutetun antamat ohjeet eivät ole kuitenkaan oikeudellisesti sitovia. Mikäli hän havaitsee, että henkilötietolakia on käytetty väärin, hänellä on oikeus viedä asia tietosuojalautakunnan päätettäväksi tai ilmoittaa asiasta syytteeseen panoa varten syyttäjälle. Tietosuojavaltuutetulla on oikeus ratkaista asia, jossa käsitellään rekisteröidyn henkilön tiedon korjaamista tai tarkastusoikeuden toteutumista. Hän voi asettaa uhkasakon rekisterinpitäjälle, mikäli hän ei toteuta tarkastusoikeutta tai tiedon korjaamista. Mikäli tietosuojavaltuutetun päätökseen ollaan tyytymättömiä, voidaan muutosta hakea valittamalla hallinto-oikeuteen. (Alapuranen, Heino, Koskinen, Salli 2005, 121–123.)

”Tietosuojalautakunta voi tietosuojavaltuutetun hakemuksesta:

- kieltää henkilötietolain vastaisen henkilötietojen käsittelyn
- velvoittaa asianosaisen määrääjässä oikaisemaan sen, mitä on oikeudettomasti tehty tai laiminlyöty
- määrätä rekisteritoiminnan lopetettavaksi, jos lainvastaiset toimet tai laiminlyönnit huomattavasti vaarantavat rekisteröidyn yksityisyyden suojaan tai hänen etujaan tai oikeuksiaan
- peruuttaa henkilötietolain 43 §:ssä tarkoitetun luvan henkilötietojen käsittelyyn, kun edellytyksiä luvan tai siihen liitettyjen määräysten vastaisesti.” (Lindström 2005, 113.)

Tietosuojalautakunnassa käsiteltäviin asioihin kuuluvat henkilötietojen käsittelyyn liittyvät lain soveltamisalat, lisäksi tietosuojalautakunta käyttää henkilötietolaissa määrättyä päätösvaltaa tietosuoja-asioissa. Lautakunnalla on yhtäläinen oikeus saada tietoja kuin tietosuojavaltuutetulla. Tietosuojalautakunta voi antaa erikoisluvan arkaluonteisten tietojen käsittelyyn, jos siinä on tärkeä, yleistä etua koskeva syy. Tietosuojalautakunnalla on myös oikeus asettaa uhkasakko päätöstensä te-

hostamiseksi. Yksityishenkilö ei voi suoraan viedä asiaa lautakunnan ratkaistavaksi, vaan ensin tulee kääntyä tietosuojavaltuutetun puoleen ja tämän jälkeen tietosuojavaltuutettu voi viedä asian tietosuojalautakunnalle ratkaistavaksi. (Alapuranen, Heino, Koskinen, Salli 2005, 123–124.)

Työlainsäädännön noudattamista työpaikoilla valvoo työsuojeluviranomainen. Tietosuojavaltuutettu ja työsuojeluviranomainen eivät ole riippuvaisia toisistaan valvontatehtävissään, vaan he toimivat itsenäisesti. Heillä kuitenkin on yhteistyötä ja he pyrkivät lain yhtenäiseen soveltamiseen. Tarkastusten yhteydessä viranomaisilla on oikeus saada toisiltaan asiantuntija-apua. (Alapuranen, Heino, Koskinen, Salli 2005, 124.)

2.12 Vaitiolovelvollisuus

”Joka henkilötietojen käsittelyyn liittyviä toimenpiteitä suorittaessaan on saanut tietää jotakin toisen henkilön ominaisuuksista, henkilökohtaisista oloista tai taloudellisesta asemasta, ei saa tämän lain vastaisesti sivulliselle ilmaista näin saamiaan tietoja.” (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 33§.)

Vaitiolovelvollisuus koskee kaikkia niitä, jotka ovat jollain tavalla tekemisissä henkilötietojen kanssa. Henkilötietoja käsittelevät eivät saa missään tilanteessa ilmaista sivullisille työssään saamiaan tietoja, vaikka erillistä salassapito- tai vaitiolovelvollisuussopimuksia ei olisikaan tehty. (Salminen 2009, 83.)

Vaitiolovelvollisuus koskee ihan kaikkia henkilötietoja, kuten henkilökohtaisia ominaisuuksia tai taloudellista asemaa. Vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvat kaikki ne henkilöt, jotka toimivat työnantajan palveluksessa ja jotka ovat saaneet henkilötietoja koskevia tietoja käsiinsä. Täten vaitiolovelvollisuus ei koske vain niitä, jotka ovat määritelty henkilötietojen käsittelijöiksi, vaan aivan kaikkia jotka niitä saavat tietoonsa. (Alapuranen, Heino, Koskinen, Salli 2005, 91.)

Vaitiolovelvollisuudesta säädetään sekä henkilötietolaissa että työelämän yksityisyyttä koskevassa laissa. Vaitiolovelvollisuuden laiminlyöminen johtaa rangaistukseen, ja seuraamukset määräytyvät siten, kun rikoslaissa määrätään salassapito-

rikoksia koskevissa asioissa. Jos taas valtion virkamies on rikkonut vaitiolovelvollisuutta, voi häneen tulla sovellettavaksi erityiset rangaistussäännökset, jotka koskevat virkamiehiä. (Nyyssölä 2009, 46–47.)

2.13 Vahingonkorvausvastuu ja rangaistussäännökset

Henkilötietojen lainvastaisesta käsittelystä ja laiminlyönneistä seuraavista sanktioista määritellään niin henkilötieto- kuin rikoslaissakin. Tärkein näistä on henkilörekisteririkkomus, joka löytyy henkilötietolaista. Henkilörekisteririkkomuksesta voi saada sakkoa. Rikoslaissa olevasta henkilörekisteririkoksesta voi saada sakon lisäksi vankeusrangaistuksen. Molemmat henkilörekisteririkkomus sekä henkilörekisteririkos edellyttävät törkeää huolimattomuutta tai tahallisuutta henkilötietojen käsittelyssä. (Salminen 2009, 120.)

”Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta tämän lain vastaisesti

- laiminlyö noudattaa, mitä henkilötietojen käsittelyn tarkoitusten määrittelystä, rekisteriselosteen laatimisesta, tietojen käsittelystä, informoimisesta, henkilörekisterissä olevan tiedon korjaamisesta, rekisteröidyn kielto-oikeudesta tai ilmoituksen tekemisestä tietosuojavaltuutetulle säädetään,
- antaa tietosuojaviranomaiselle henkilötietojen käsittelyä koskevassa asiassa väärän tai harhaanjohtavan tiedon
- rikkoo henkilötietojen suojaamisesta ja henkilörekisterin hävittämisestä annettuja säännöksiä ja määräyksiä taikka
- rikkoo tietosuojalautakunnan 43 §:n 3 momentin nojalla antamaa lainvoimaista määräystä

ja siten vaarantaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaa tai hänen oikeuksiaan, on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, henkilörekisteririkkomuksesta sakkoon.” (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 48§.)

Rekisterinpitäjä joutuu korvaamaan lainvastaisella henkilötietojen käsittelyllä aiheuttamansa vahingon. Henkilötietolain mukaan rekisterinpitäjän tulee korvata niin taloudellinen kuin muunlainenkin vahinko, joka on aiheutunut rekisteröidylle henkilölle henkilötietojen väärästä käsittelystä. Taloudellinen vahinko ei liity hen-

kilö- tai esinevahinkoon. Taloudelliseksi vahingoksi lasketaan esimerkiksi virheellinen luottotieto yrittäjän luottotiedoissa, jonka vuoksi yrittäjän mahdollisuudet saada rahoitusta heikkenevät. Vahingonkorvaus vastuu ei ole millään tavalla riippuvainen rekisterinpitäjän tuottamuksesta, eli se on ankaraa vastuuta. Myös tietojen lainvastainen käsittely kuuluu vahingonkorvauksen piiriin. (Alapuranen, Heino, Koskinen, Salli 2005, 125–126; Hyvärinen, Hulkko, Ohvo 2002, 165.)

Ankaran vastuun syntyminen ei edellytä huolimattomuutta tai laiminlyöntiä. Siihen riittää sekin, että henkilötietoja on käsitelty lainvastaisesti ja siitä on aiheutunut haittaa henkilölle, jonka tietoja on käsitelty. Henkilön tulee kuitenkin voida näyttää toteen, että vahinko on aiheutunut henkilötietojen väärästä käsittelystä. Vahingonkorvaukseen kuuluu myös laitton henkilötietojen käsittely ja siitä aiheutunut kärsimys. (Nyyssölä 2009, 121.)

Korkeimman oikeuden päätös (KKO:1999:127) käsittelee henkilörekisteririkosta. Henkilö oli työskennellyt vakuutusyhtiössä. Vaihtaessaan työpaikkaa, hän oli ottanut mukaansa muutamia kymmeniä jäljennöksiä asiakkaiden vakuutuskirjoista. Hän käytti vakuutuskirjoja hyväkseen, kun hän yritti myydä vakuutuksia puhelimitse ja suoramarkkinointikirjein. Vähäisen määrän vuoksi vakuutettujen tiedot olivat helposti löydettävissä. Syyttäjä vaati työntekijälle rangaistusta Turun käräjäoikeudessa Turussa tehdystä henkilörekisteririkoksesta. Turun käräjäoikeudessa hänet tuomittiin rikoslain nojalla 40 päiväsakkoon, koska käräjäoikeus katsoi, että teosta oli aiheutunut jo muutakin haittaa työntekijälle. Työntekijä ei ollut tyytyväinen ja valitti hovioikeuteen, mutta hovioikeus ei muuttanut käräjäoikeuden tuomiota. Työntekijä sai luvan valittaa korkeimpaan oikeuteen. Hän vaati korkeimmalta oikeudelta, että syyte hylätään ja valtion tulisi korvata hänelle oikeudenkäyntikulut korkoineen. Korkein oikeus antoi ratkaisun, jonka mukaan hovioikeuden tuomio kumotaan ja syyttäjän syyte hylätään, ja valtio velvoitetaan korvaamaan kohtuulliset oikeudenkäyntikulut työntekijälle. Perusteluina korkein oikeus käytti muun muassa sitä, että asiassa oli jäänyt epäselväksi, että oliko työntekijän pitämä henkilörekisteri sisältänyt muita tietoja, kuin niitä, jotka ovat henki-

lökisteriasetuksessa mainittuja, suoramarkkinoinnin kerättäväksi tai tallettavaksi sallittuja tietoja ja täten loukannut toimillaan rekisteröityjen yksityisyyden suoja. Työntekijä ei ole aiheuttanut toimillaan muuta olennaista haittaa tai vahinkoa. (Korkeimman oikeuden ennakkopäätös KKO:1999:127, 1999.)

3 LUOTTOTIETOLAKI

Luottotietolakia sovelletaan erilaisten luottotietojen tuottamiseen, keräämiseen, luovuttamiseen ja käyttöön. Lain tarkoituksena on varmistaa esimerkiksi luotettavien luottotietojen saatavuus sekä yksityisyydensuoja luottotietojen käsittelyssä. Lain tarkoituksena on myös edistää hyvää luottotietotapaa. (Luottotietolaki 11.5.2007/527, 1-2§.)

”Luottotietorekisterillä tarkoitetaan rekisteriä, johon luottotietotoiminnan harjoittaja tallettaa luottotietoja edelleen luovuttamista varten.” (Luottotietolaki 11.5.2007/527, 3§.)

Luottotietorekisterin perustaminen on osa luottotietolakia. Käsiteltäessä luottotietoja, tulee luottotietotoiminnan harjoittajan sekä muiden, jotka käsittelevät luottotietoja, noudattaa huolellisuutta toiminnassaan ja pitää huolta siitä, että:

- ”luottotietojen laadusta, rekisteröityjen tiedonsaantioikeuksien toteutumisesta sekä tietojärjestelmien tietoturvallisuudesta ja käsittelyn valvonnasta huolehditaan asianmukaisesti;
- rekisteröityjen yksityisyyden suojaa ei rajoiteta ilman laissa säädettyä perustetta;
- rekisteröityjen oikeutta tulla arvioiduiksi oikeiden ja asiamukaisten tietojen perusteella ei vaaranneta.” (Luottotietolaki 11.5.2007/527, 5§.)

Luottotiedot tulee saada luotettavista lähteistä, jotta niitä voidaan käyttää sekä muutoin käsitellä. Tietojen tulee olla myös tarpeellisia sekä asianmukaisia, joilla voidaan kuvata esimerkiksi rekisteröidyn maksuhalukkuutta sekä maksukykyä. Luottotiedot tulee hankkia joko rekisteröidyltä itseltään tai erilaisista viranomais-ten rekistereistä tai luottotietorekisteristä. Myös muista tietolähteistä voidaan tietoja hankkia, mikäli rekisteröity antaa siihen suostumuksensa, lisäksi sen tulee olla sallittua henkilötietolain nojalla. (Luottotietolaki 11.5.2007/527, 6§.)

Henkilö, joka harjoittaa luottotietotoimintaa, saa tallentaa luottotietorekisteriin hieman enemmän tietoja kuin perinteiseen henkilörekisteriin. Luottotietorekisteriin saa tallentaa henkilön yksilöintitietoja sekä toimintakelpoisuustietoja, näiden

lisäksi myös maksuhäiriömerkinnät voidaan tallentaa luottotietorekisteriin. Luottotietorekisteriin saa tallentaa muun muassa nimen ja osoitteen lisäksi tiedot maksuista tai suoritusten laiminlyönneistä lain sallimissa rajoissa. Maksujen laiminlyönti tulee todeta yksipuolisella tuomiolla, lainvoimaisella tuomiolla, vekselin protestilla, jonka rekisteröity on hyväksynyt tai ulosottoviranomaisen toimituksella. Mikäli henkilö on todettu varattomaksi ulosmittauksen yhteydessä tai maksun laiminlyönti on aiheuttanut konkurssihakemuksen täyttämisen, tällöin voidaan tiedot tallentaa rekisteriin. (Hyvärinen, Hulkko, Ohvo 2002, 79; Lindström 2005, 115.)

Yllä mainittujen tietojen lisäksi rekisteriin saa tallentaa sellaiset tiedot suoritusten laiminlyönnistä, jonka vuoksi myyjällä on osamaksukaupassa oikeus ottaa myyty esine takaisin tai luotonantajalla oikeus purkaa kulutusluottosopimus. Kulutusluottosopimuksessa tiedot saa tallentaa vain, jos kulutussopimuksessa on kerrottu tilanteet, joissa suoritusten laiminlyönti saattaa aiheuttaa maksuhäiriömerkinnän rekisteröidyn luottotietoihin. Ennen kuin henkilön tiedot voidaan lisätä luottotietorekisteriin, on velkojan pitänyt lähettää velalliselle vähintään 21 päivää ennen rekisteröintiä maksukehoitus, joka on tieto siitä, että velallisen tiedot voidaan rekisteröidä rekisteriin. (Hyvärinen, Hulkko, Ohvo 2002, 79.)

Luottotietolain mukaan luottotietorekisteriin luonnollisesta henkilöstä saa tallentaa seuraavat tiedot:

- ”rekisteröidyn yksilöintitietoina henkilön nimen ja yhteystiedot sekä henkilötunnuksen, tai, jollei sellaista ole käytettävissä, tiedon syntymäajasta ja -paikasta;
- rekisteröidyn yrityskytentätietoina tiedot siitä, missä yrityksissä rekisteröity toimii tai on toiminut yrityksen vastuuhenkilönä;
- rekisteröidyn toimintakelpoisuutta koskevat tiedot, jotka jokaisella on oikeus saada holhoustoimesta annetun lain (442/1999) 67 §:n 1 momentin mukaan;
- tiedon rekisteröidyn itsensä ilmoittamasta luottokiellosta.” (Luottotietolaki 11.5.2007/527, 12§.)

Luottotietorekisteristä tulee poistaa tiedot maksun tai suorituksen laiminlyönnistä seuraavasti:

- ”tuomioon tai ulosottoimeen perustuvat merkinnät neljän vuoden kuluttua maksuhäiriön toteutumisesta
- konkurssitiedot viiden vuoden kuluttua konkurssihakemuksen jättämisestä
- jos rekisteröity on velkojalleen antamallaan kirjallisella ilmoituksella tunnustanut maksun laiminlyönnin, kahden vuoden kuluttua maksuhäiriön tunnustamisesta
- osamaksukauppa ja kulutusluotot kahden vuoden kuluttua maksuhäiriön rekisteröimisestä.” (Hyvärinen, Hulkko, Ohvo 2002, 80.)

Edellä mainittujen tietojen perusteella voidaan todeta, että luottotietorekisteriin voidaan tallettaa esimerkiksi henkilön koko nimi, osoite sekä henkilötunnus, jotta voidaan varmistua, että toimitaan oikean henkilön kanssa. Tiedot rahallisten suoritusten laiminlyönnistä tulee poistaa luottotietorekisteristä, mikäli henkilö on esimerkiksi saanut tuomion asiasta yli neljä vuotta sitten. Jos taas kyseessä on osamaksukauppa, tiedot tulee poistaa jo kahden vuoden kuluttua siitä, kun maksuhäiriömerkintä on rekisteröity.

4 EMPIIRINEN OSUUS

Empiirisessä osuudessa käsitellään OK Perintä Oy:lle tehtyä tutkimuskyselyä, jonka aiheena on henkilötietolaki. Kyselylomakkeessa oli sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä. Kysely helpotti oleellisten asioiden läpikäyntiä henkilötietolaista.

4.1 Kyselyn suunnittelu ja toteutus

Tutkimukseni kohderyhmä oli OK Perintä Oy:n henkilökunta. Tutkimuksen tarkoituksena oli kartoittaa OK Perintä Oy henkilökunnan tietämystä henkilötietolainsäädännön periaatteista, koska he käsittelevät henkilötietoja erilaisissa työtehtävissään. Toisena tehtävänä oli kartoittaa, onko koulutukselle tarvetta, jossa aiheena olisi henkilötietolaki. OK Perintä Oy:n henkilökunnan valitsin tutkimukseni kohteekseni, koska tein siellä Vaasan ammattikorkeakoulun tradenomin koulutusohjelmaan, oikeushallinnon suuntautumisvaihtoehtoon kuuluvan 20 viikkoa kestävä työharjoittelun.

Työstin opinnäytetyöni kyselyn keväällä 2011. Kysely pohjautuu teoriaosuuteen ja kysymykset on laadittu siten, että ne kattaisivat mahdollisimman laajasti teoriaosuudessa käsiteltyjä aihealueita. Kysely lähetettiin toukokuussa sähköpostitse kaikille OK Perintä Oy:ssä kyseisellä hetkellä työskenteleville. Sähköposti sisälsi linkin, jonka kautta ihmiset saivat käydä anonymisti vastaamassa kyselyyn (liite 1). Sähköposti sisälsi myös saatekirjeen (liite 2), jossa kerroin hieman itsestäni ja opinnoistani sekä siitä, miksi olen valinnut juuri tämän aiheen. Kysely toteutettiin Webropol-nimisellä e-lomakkeella, joka julkaistiin suomeksi internetissä.

Kyselylomakkeessa oli yhteensä 23 kysymystä, osa kysymyksistä oli monivalintakysymyksiä ja osa avoimia kysymyksiä. Avoimet kysymykset olivat lisänä monivalintakysymyksiin. Avoimissa kysymyksissä vastaajille oli annettu erillinen tila, johon he saivat vastata omin sanoin. Monivalintakysymyksissä oli pääsääntöisesti neljä eri vaihtoehtoa. Vaihtoehtoisissa oli yksi oikea vaihtoehto, jotka löy-

tyvät tässä työssä käsitellyistä aihealueista, ja kolme muuta oli keksittyjä. Tokikin keksityt vaihtoehdot olivat järkeviä ja jollain tavalla aiheeseen liittyviä.

Kysely oli jaettu selkeästi kolmeen erilaiseen osaan: taustatiedot, henkilötietolaki, sekä tietosuoja. Taustatiedot-osiossa käytiin läpi perustietoja, kuten sukupuolta, ikää ja koulutusta. Henkilötietolaki-osiossa kysymykset liittyivät henkilötietolain eri osa-alueisiin, kuten rekisteröityyn henkilöön sekä arkaluonteisiin tietoihin. Tietosuoja-osuudessa keskityttiin erilaisiin tietosuojan alueisiin, kuten tietoturvariskeihin.

4.2 Vastausten analysointi

Tutkimustulosten analysoinnissa käytettiin kahta erilaista tiedostomuotoa, johon vastaukset oli tallennettu. Nämä tiedostot olivat Microsoft Excel -taulukkolaskentaohjelma sekä Pdf. Näihin tiedostoihin vastaukset oli tallennettu kysymyksittäin, joten vastausten erittely oli helppoa. Microsoft Excel -taulukossa oli eritelty hieman tarkemmin vastausten jakautumista, esimerkiksi naisten ja miesten kesken. Monivalintakysymykset sekä avoimet kysymykset esitetään työssä tekstinä, kuvioden sekä taulukoiden avulla. Osassa avoimissa kysymyksissä olen myös ottanut joistakin vastauksista esimerkkejä työhöni.

Avointen kysymysten vastaukset on käsitelty niin, että vastaajien yksityisyys on turvattu. Tutkimustuloksissa esiintyy muutamia suoria lainauksia, mutta niiden perusteella ei pysty päättämään vastaajan henkilöllisyyttä. Kokonaisuudessaan vastaukset annetaan vain OK Perintä Oy:n johtoryhmälle, mutta heillä on vaihtolovelvollisuus yksittäisistä vastauksista.

4.3 Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti

Jotta tutkimus olisi hyvä, niin sen tulee täyttää perusvaatimukset. Perusvaatimukset ovat validiteetti ja reliabiliteetti. Tutkimus on silloin onnistunut, mikäli sen avulla saadaan luotettavia vastauksia tutkimuksessa ilmeneviin kysymyksiin. (Heikkilä 1999, 28.)

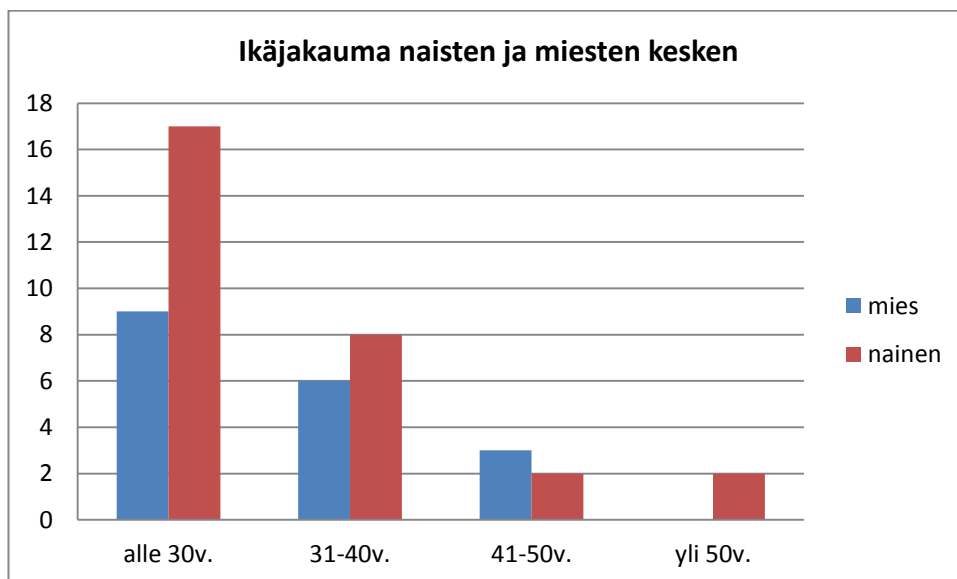
Tutkimuksen validiteettia lisää tutkimusaineiston riittävä koko, joka tässä työssä oli 119 henkilöä. Näin suuri tutkimusaineisto oli tarkoituksenmukainen, koska kaikki, joille kysely lähetetään, eivät vastaa siihen. Jos tutkimusaineisto on kovin pieni, ei tutkimustuloksia voida yleistää. Itse en suoranaisesti vaikuttanut vastauksiin, koska en ollut läsnä kun kyselyä täytettiin. Tästä huolimatta voi olla mahdollista, että vastaajat eivät antaneet täysin totuudenmukaisia vastauksia, koska he saattoivat pelätä erilaisten mielipiteiden vaikuttavan heidän työntekoonsa. Tämän vaikutuksen poissulkeminen on vaikeaa.

4.4 Tutkimustulokset

Kysely lähetettiin koko henkilökunnalle, eli 119 henkilölle ja määräaikaan mennessä vastauksia oli tullut yhteensä 48. Näin ollen vastausprosentiksi saatiin 40,3 %. Alun perin olimme ajatelleet opinnäytetyön ohjaajan kanssa, että jos noin 40 - 50 % vastaisi kyselyyn, niin tulokset olisivat luotettavia.

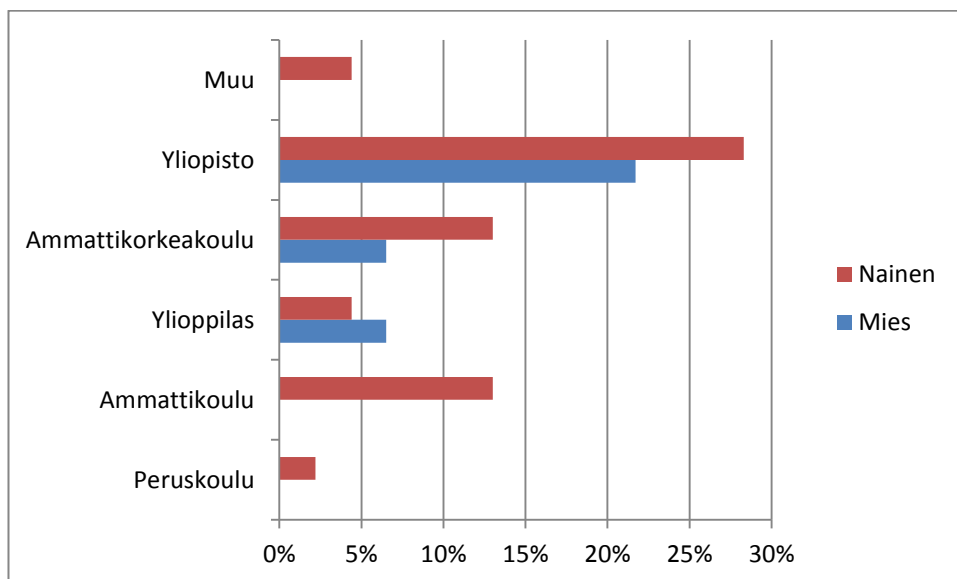
4.4.1 Taustatiedot

Taustatiedot-osiossa käytiin läpi erilaisia taustatietoja, kuten ikää, sukupuolta ja koulutusta. Vastanneista (kuvio 2) naisia oli 61,7 % ja miehiä oli 38,3 %, yksi oli jättänyt vastaamatta kysymykseen. Prosentuaalisesti eniten oli alle 30-vuotiaita. Heitä oli vastanneista 49,9 %. Toiseksi suurin ryhmä oli 31–40-vuotiaat, joita oli 31,3 %. Kolmanneksi eniten eli 12,5 % oli 41–50-vuotiaita. Yli 50-vuotiaita oli vain 6,3 % kaikista vastanneista. Vastanneista naisia oli enemmän kolmessa ikäluokassa, ainoastaan 41–50-vuotiaissa miehiä oli naisia enemmän.

Kuvio 2: Ikäjakauma naisten ja miesten välillä laskettuna henkilöiden lukumäärinä.

Kyselyssä haluttiin kartoittaa, mikä on korkein koulutusaste (kuvio 3). Yliopiston korkeimmaksi koulutustasokseen mainitsi melkein puolet, eli 48,9 % vastanneista. Toisena oli ammattikorkeakoulu, jonka korkeimmaksi koulutustasokseen mainitsi vastanneista 21,3 %. Ammattikoulu sekä ylioppilas olivat tasoissa. Vastanneista 2,1 % mainitsi peruskoulun korkeimmaksi koulutustasokseen. Jonkin muun koulutuksen valitsi vastaajista yhteensä 4,3 %. He vastasivat muun muassa, että heidän korkein koulutuksensa ovat opistotasolla sekä sihteriopistossa.

Kuvio 3. Koulutustasojen jakautuminen naisten ja miesten kesken.

Tarkasteltaessa vastauksia ilmeni, että 34 henkilöä (70,8 %) vastanneista on työskennellyt OK Perintä Oy:ssä alle 5 vuotta. Syy tähän saattaa olla se, että yritys on kasvanut nopealla tahdilla, ja uutta työvoimaa on tarvittu kasvun myötä. Yrityksessä 6-10 vuotta työskennelleitä oli 14,6 % sekä 11–15 vuotta työskennelleitä henkilöitä oli 10,4 % vastanneista. Henkilöitä, jotka ovat työskennelleet yrityksen palveluksessa 16–20 vuotta on kyselyn perusteella ainoastaan kaksi henkilöä (4,2 %) kaikista vastanneista.

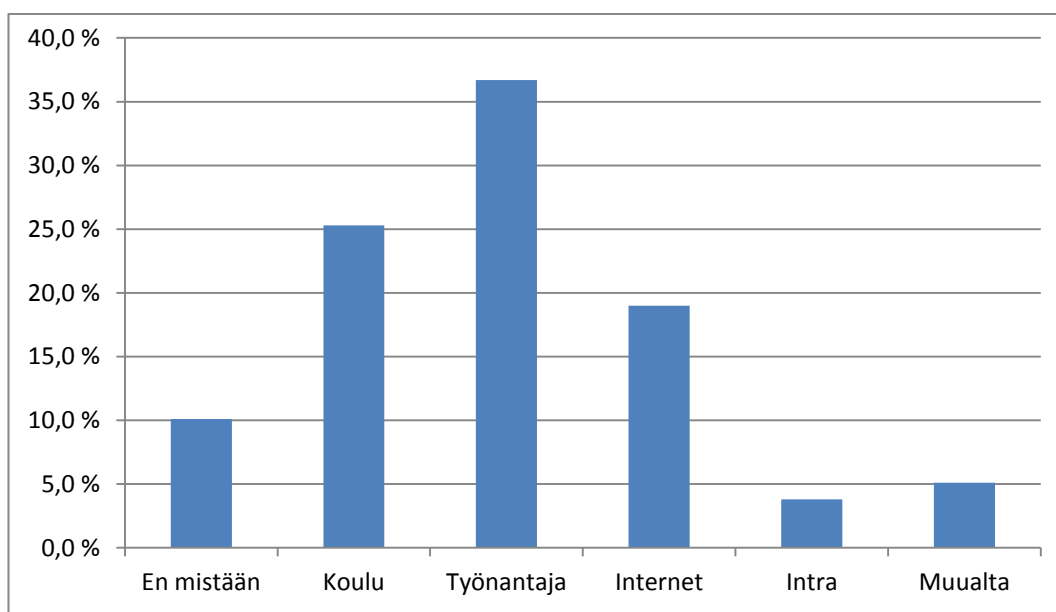
Yrityksellä on neljä eri toimipistettä, jotka sijaitsevat Vaasassa, Tampereella, Turussa sekä Helsingissä. Vaasassa työskentelee vastaajista yhteensä 40 henkilöä (85,1 %), joka on suurin osa vastanneista. Helsingin toimipisteestä viisi henkilöä vastasi kyselyyn sekä Turusta kaksi henkilöä. Tampereen toimipisteestä kukaan ei vastannut kyselyyn.

4.4.2 Tietoisuus henkilötietolaista

Kysymykseen: ”mistä olet saanut tietoa henkilötietolaista?” oli osa vastaajista vastannut useampaan kuin yhteen kohtaan (kuvio 4). Täten prosenttiosuudet ylittivät sadan. Vastaajista 60,4 % oli saanut tietoa henkilötietolaista suoraan työnan-

tajalta. Seuraavaksi eniten (41,7 %) tietoa oli saatu koulusta. Vastaajista 16,7 % ei ollut saanut mistään tietoa henkilötietolaista. Työpaikan intranetistä tietoa olivat saaneet 6,3 % vastaajista. Vastanneista 8,3 % oli saanut tietoja henkilötietolaista muun muassa kollegoilta muilta toimialoilta, tietosuojavaltuutetulta sekä aiemmilta työnantajilta. Henkilötietolaista tietoa oli saanut myös internetistä 31,3 % vastanneista.

Kuvio 4. Vastausten jakautuminen kysymyksessä: Mistä tietoa henkilötietolaista.

4.4.3 Koulutuksen tarve

Vastanneista 76,6 % oli sitä mieltä, että he kaipaavat lisää koulutusta aiheesta henkilötietolaki. Koska vaihtoehdoissa ei ollut eritelty henkilötietolain osa-alueita, niin kysymyksessä oli myös avoin kohta, johon vastanneet saivat kirjoittaa omia kommenttejaan koulutuksen tarpeesta. Tässä muutamia kommentteja heiltä, jotka olivat sitä mieltä, että henkilötietolakia koskevalle koulutukselle olisi tarvetta:

- ”Henkilötietolaissakin tapahtuu aika ajoin muutoksia, joten näiden asioiden kertaaminen olisi mielestäni suotavaa.”
- ”Siitä on niin pitkä aika, kun viimeksi siitä on ollut puhetta. Muistan lähinnä edellisestä työpaikasta jotain.”

- ”En oikein tiedä mitä se tarkoittaa tai ainakaan mitä henkilötietoja yrityksessä käsitellään.”
- ”Aihe on tässäkin työssä niin tärkeää, että koulutus voisi olla aivan asiallinen.”

Vastanneista 23,4 % oli sitä mieltä, että he eivät tarvitse koulutusta henkilötietolaista. Suurin osa tähän vastanneista oli sitä mieltä, että osaavat mielestään aiheen jo niin hyvin, että koulutusta ei tarvitse järjestää. He vastasivat avoimeen kohtaan muun muassa, tällä tavalla:

- ”Mielestäni osaan sen hyvin.”
- ”Ehkä jokin pieni kirjallinen info aiheesta olisi paikallaan.”
- ”Varsinaista koulutusta ei tarvitse mielestäni järjestää.”

Mikäli koulutuksen tarvetta tarkastelisi ainoastaan tämän yhden kysymyksen vastauksilla, olisi selvää, että koulutukselle olisi tarvetta, koska ainoastaan 23,4 % oli sitä mieltä, että koulutukselle ei olisi tarvetta. Tähän kysymykseen vastaajat saivat vastata omien tuntemusten mukaan, joten vastaukset ovat myös luotettavia, koska kysymyksessä ei voitu johdatella oikeaan vastaukseen.

Henkilötietolain koulutuksen lisäksi kyselyssä haluttiin kartoittaa avoimella kysymyksellä, onko muunlaiselle koulutukselle tai kertaukselle tarvetta. Vastauksia tuli muutama. Koulutusta toivotaan muun muassa työlaista sekä vaitiolovelvollisuudesta.

4.5 Henkilötietolaki

Seuraavien väittämien kysymykset on jaoteltu otsikoiden alle. Otsikoista näkee suoraan, mitä väittämässä on kysytty. Kaikki käsiteltävät asiat liittyivät jollain tavalla henkilötietolakiin. Kysymyksiä oli monipuolisesti, että laki tulisi mahdollisimman laajasti käsiteltyä. Kappaleiden alussa kerrotaan hieman kysymyksessä olevasta asiasta, esimerkiksi miten laki määrittelee jonkin asian. Tämän jälkeen kerrotaan väittämien vaihtoehdot. Oikean vastauksen tunnistaa väittämän perässä

olevasta merkinnästä: (oikea). Lopuksi kerrotaan siitä, miten vastaukset ovat jakautuneet prosentuaalisesti.

4.5.1 Mitä henkilötieto tarkoittaa?

Henkilötietolaki määrittelee henkilötiedon seuraavalla tavalla:

”Kaikenlaisia luonnollista henkilöä taikka hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi” (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 3§.)

Väittämien vaihtoehdot olivat seuraavat:

- Luonnollisia henkilöitä kuvaavia merkintöjä (oikea)
- Yritystä kuvaava merkintä
- Näitä molempia.

Vastaukset jakautuivat ensimmäisen ja kolmannen vastausvaihtoehdon välillä. Ensimmäisen vaihtoehdon valitsi 85,4 %. Kolmannen vastausvaihtoehdon valitsi 14,6 % vastanneista.

4.5.2 Mitä henkilötietojen käsittely tarkoittaa?

Henkilötietojen käsittely tarkoittaa:

”Henkilötietojen keräämistä, tallettamista, järjestämistä, käyttöä, siirtämistä, luovuttamista, säilyttämistä, muuttamista, yhdistämistä, suojaamista, poistamista, tuhoamista sekä muita henkilötietoihin kohdistuvia toimenpiteitä.” (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 3§.)

Väittämien vaihtoehdot olivat seuraavat:

- Henkilön rotua ikää ja sukupuolta koskevien tietojen käsittelyä
- Muun muassa henkilötietojen tallentamista, keräämistä, järjestämistä, siirtoa, luovuttamista ja säilyttämistä (oikea)

- Henkilön ammattia, koulutusta sekä perhesuhteita koskevien tietojen käsittelyä.

Vastanneista 95,8 % valitsi oikean vaihtoehdon. Sekä ensimmäisen että viimeisen vaihtoehdon valitsi 2,1 % vastanneista. Suurin osa siis tiesi, mitä kuuluu henkilötietojen käsittelyyn. Tämä on hyvä, koska OK Perintä Oy:ssä käsitellään niin paljon päivän aikana henkilötietoja, mutta pienelle kertaukselle olisi kuitenkin ehkä aihetta, etteivät asiat pääse unohtumaan ja tällöin tietämystään voisi päivittää ajan tasalle.

4.5.3 Mitä henkilörekisteri tarkoittaa?

Henkilörekisteri tarkoittaa:

”Käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, jota käsitellään osin tai kokonaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla taikka joka on järjestetty kortistoksi, luetteloksi tai muulla näihin verrattavalla tavalla siten, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot voidaan löytää helposti ja kohtuuttomitta kustannuksista.” (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 3§.)

Väittämien vaihtoehdot olivat seuraavat:

- Käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa (oikea)
- Auton omistajien virallista tietokantaa
- Yrityksen työntekijöiden tietojärjestelmää.

Oikean vastauksen valitsi 97,9 %, täten ainoastaan 2,1 % vastaajista oli valinnut viimeisen vaihtoehdon. Tästä voidaan päätellä, että suurin osa vastanneista tietää mikä on henkilörekisteri ja mitä kaikkea siihen kuuluu. Vastausten jakautumiseen on saattanut vaikuttaa vastausvaihtoehdot.

4.5.4 Mitä rekisterinpitäjä tarkoittaa?

Rekisterinpitäjä määritellään laissa seuraavalla tavalla:

”Yhtä tai useampaa henkilöä, yhteisöä, laitosta tai säätiötä, jonka käyttöä varten henkilökisteri perustetaan ja jolla on oikeus määrätä henkilökisterin käytöstä tai jonka tehtäväksi rekisterinpito on lailla säädetty.” (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 3§.)

Väittämien vaihtoehdot olivat seuraavat:

- Valtion määräämää henkilöä, joka valvoo tietosuojan toteutumista työpaikoilla
- Henkilöä, jolta voi tarvittaessa kysyä asiakkaan henkilötietoja
- Yhtä tai useampaa henkilöä, jonka käyttöä varten henkilökisteri perustetaan, ja jolla on oikeus määrätä henkilökisterin käytöstä. (oikea)

Suurin osa, 75 % vastaajista vastasi viimeisen vaihtoehdon, eli oikean vaihtoehdon. Jakauma kahden ensimmäisen vastausvaihtoehdon kanssa meni tasan, molempiin kohtiin vastasi 12,5 %. Tässä kohdassa hajonta vastausten kesken on melko suurta. Tästä voidaan päätellä, että neljäsosa vastanneista ei tiennyt, mitä rekisterinpitäjä tarkoittaa.

4.5.5 Mitä rekisteröity henkilö tarkoittaa?

Rekisteröidyllä henkilöllä tarkoitetaan sellaista henkilöä, jota henkilötieto koskee. (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 3§.)

Väittämien vaihtoehdot olivat seuraavat:

- Henkilöä, joka on oikeutettu valtion tukiin
- Ammattiliiton jäseneksi rekisteröitynyttä
- Henkilöä, jota henkilötieto koskee. (oikea)

Tähän kysymykseen eniten vastauksia tuli viimeiseen vastausvaihtoehtoon, johon vastasi 93,8 %. Ensimmäisen vaihtoehdon valitsi 4,1 %. Vastanneista ainoastaan 2,1 % valitsi vaihtoehdon kaksi.

4.5.6 Miten tietosuojamateriaali tulee hävittää?

Tietosuojamateriaali tulee hävittää sille erikseen määrätyillä tavoilla, sitä ei saa hävittää normaalin jätehuollon kautta. Yleensä esimerkiksi työpaikoilla on erilliset lukolliset tietosuojarokakorit. Jos erillisiä roskakoreja ei ole, niin tietosuojamateriaali olisi hyvä laittaa paperisilppuriin tai polttaa.

Väittämien vaihtoehdot olivat seuraavat:

- Tavalliseen roskikseen
- Tietosuojamateriaaliroskikseen (oikea)
- Ei tarvitse hävittää.

Vastanneista kaikki olivat vastanneet, että tietosuojamateriaali tulee laittaa tietosuojamateriaaliroskikseen. Tässä kysymyksessä saattoi olla pientä johdattelua kysymyksen asettelussa, joten kaikki vastasivat oikein. Tästä voidaan päätellä, että kaikkien ainakin tulisi tietää miten tietosuojamateriaali hävitetään.

4.6 Väittämät

Väittämät-osioon kuului yhteensä 13 väittämää, ja jokaisessa kohdassa vastaajien tuli valita omasta mielestään lähinnä oikeaa oleva vaihtoehto. Jos vastaaja ei ollut varma asiasta, niin väittämissä oli myös kohta: en osaa sanoa. Työhöni otan muutamia esimerkkejä vastausten jakautumisesta, ja kokonaisuudessaan vastausten jakautuminen kaikkien väittämien kesken löytyy taulukosta 1. Työssäni käyn läpi niitä vastauksia, joissa vastausten jakautuminen oli suurinta.

Taulukko 1. Vastausten jakautuminen prosentteina väittämässä.

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä
Rekisteröidyillä on oikeus tietää mihin tietoja käytetään	95,8	2,1	2,1	0	0
Henkilötietojen käsittelyn tulee olla suunniteltua	80,9	10,6	8,5	0	0
Henkilötietoja saa käsitellä kuka tahansa ja milloin tahansa	2,1	2,1	0	16,6	79,2
Arkaluontoisten tietojen käsittely on sallittu	20,8	25	14,6	16,7	22,9
Henkilötietojen käsittelyn tulee olla tarpeellista	79,1	14,6	4,2	2,1	0
Virheellisiä, epätäydellisiä tai vanhentuneita henkilötietoja ei saa käsitellä	31,9	23,4	17	12,8	14,9
Arkaluontoisiin tietoihin kuuluvat muun muassa rotu, terveydentila, vammaisuus	52,1	27,1	12,4	6,3	2,1
Huolellisuusvelvoite on yksi henkilötietojen käsittelyä koskeva periaate	87,4	6,3	6,3	0	0
Henkilörekisteri tulee hävittää jos se ei ole rekisterinpitäjän kannalta tärkeää	76,2	6,5	13	4,3	0
Lähimmälle tulostimelle tulostaminen on tärkeää	40,4	34	14,9	4,3	6,4
Tiedätkö missä työpaikallasi säilytetään henkilötietoja sisältäviä papereita	33,3	14,6	25	12,5	14,6
Tiedätkö kuinka työpaikallasi hävitetään tietosuojamateriaali	66,7	10,4	8,3	10,4	4,2
Kuuluuko vaitiolovelvollisuudesta kaikille OK Perinnän työntekijöille	97,9	2,1	0	0	0

4.6.1 Arkaluonteisten tietojen käsittely

Väittämässä on kyse arkaluonteisten tietojen käsittelystä ja milloin se on sallittu. Lain mukaan näiden tietojen käsittely on pääsääntöisesti kiellettyä, mutta laissa on määritelty myös joitakin poikkeuksia milloin arkaluonteisten tietojen käsittely on sallittua. Tietojen käsittely on sallittua esimerkiksi silloin, jos asianosainen on antanut siihen nimenomaisen suostumuksensa.

Väittämään vastanneiden vastaukset jakautuivat kaikkien vaihtoehtojen kesken. Vastaajista 22,9 % vastasi vaihtoehdon: täysin eri mieltä. Osittain eri mieltä oli 16,7 %. Vastaajista 14,6 % ei osannut sanoa vastausta väittämään. Väittämän kanssa täysin samaa mieltä oli 20,8 % vastaajista.

4.6.2 Virheellisten henkilötietojen käsittely

Väittämässä on kyse virheellisten, epätäydellisten tai vanhentuneiden henkilötietojen käsittelystä. Lain mukaan:

”Rekisterinpitäjän on huolehdittava siitä, ettei virheellisiä, epätäydellisiä tai vanhentuneita henkilötietoja käsitellä (*virheettömyysvaatimus*). Rekisterinpitäjän velvollisuutta arvioitaessa on otettava huomioon henkilötietojen käsittelyn tarkoitus sekä käsittelyn merkitys rekisteröidyn yksityisyyden suojalle.” (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 9§.)

Väittäjä kuuluu näin: virheellisiä, epätäydellisiä tai vanhentuneita henkilötietoja ei saa käsitellä. Vastaukset jakautuivat kaikkien kohtien kesken. Yllättävää kyllä, vastanneista täysin samaa mieltä oli vain 31,9 % ja osittain samaa mieltä oli 23,4 %. Täysin eri mieltä asiasta oli 14,9 % ja osittain eri mieltä oli 12,8 %. En osaa sanoa -vaihtoehdon valitsi 17 %. Vastausten perusteella tätä aihealuetta olisi hie- man syytä kerrata.

4.6.3 Henkilötietojen käsittelyn tarpeellisuus

Laissa sanotaan henkilötietojen käsittelystä seuraavaa:

”Henkilötietojen käsittelyn tulee olla asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän toiminnan kannalta.” (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 6§.)

Väittämässä tarkastellaan henkilötietojen käsittelyn tarpeellisuutta. Vastanneista 79,2 % oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä, eli käsittelyn tulee olla tarpeellista. Osittain samaa mieltä väittämän kanssa oli 14,6 %. Täysin eri mieltä väittämän kanssa ei ollut yhtään vastanneista. Osittain eri mieltä oli 2,1 %. Vastaajista 4,2 % ei osannut sanoa vastausta.

4.6.4 Lähimmälle tulostimelle tulostaminen

Lähimmälle tulostimelle tulostaminen on todella tärkeää. Etenkin työpaikoilla on hyvä tarkistaa, mille tulostimelle tulostaa, ettei vääriä tietoja joutuisi väärin henkilöiden käsiin. Myös erilaisia sekaannuksia saattaa tulla, mikäli tulostaa muualle kuin lähimmälle tulostimelle. Tulostettuja papereita saattaa jäädä lojumaan tulostimille ja täten jokin tärkeä paperi saattaa joutua väärin käsiin tai jopa hukkuu muiden papereiden sekaan.

Väittämässä väitettiin, että lähimmälle tulostimelle tulostaminen on tärkeää. Vastanneista melkein puolet, eli 40,4 % oli väittämän kanssa samaa mieltä. Osittain samaa mieltä väittämän kanssa oli 34 %. Täysin eri mieltä vastanneista oli 6,4 % ja osittain eri mieltä vastanneista oli 4,3 %. Vastanneista 14,9 % ei osannut sanoa, olisiko väittämän kanssa samaa vai eri mieltä.

4.6.5 Henkilötietojen säilytys

Henkilötietolaissa sanotaan seuraavaa henkilötietojen säilytyksestä ja arkistoinnista:

”Arkistolaitokseen tai siihen verrattavaan arkistoon siirrettyjen henkilörekistereiden käytöstä ja suojaamisesta sekä niissä olevien tietojen luovuttamisesta on voimassa, mitä erikseen säädetään. Arkistolaitoksen tai siihen verrattavan arkiston on kuitenkin henkilötietoja yksityisistä henkilörekistereistä luovutettaessa otettava huomioon, mitä tässä laissa säädetään henkilötietojen käsittelystä ja luovuttamisesta, jollei se henkilörekisteriin tallettujen tietojen ikä ja laatu huomioon ottaen ole rekisteröityjen yksityisyyden suojan vuoksi ilmeisen tarpeetonta.” (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 35§.)

Väittämässä kysyttiin: tiedätkö missä työpaikallasi säilytetään henkilötietoja sisältäviä papereita. Vastaajista 33,3 % oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä. Osittain samaa mieltä oli 14,6 % kaikista vastanneista. Täysin eri mieltä oli vastaajista 4,2 % ja osittain eri mieltä oli 12,5 %. Väittämään ei osannut vastata 25 % vastanneista.

4.7 Tietoturva

Avoimissa kysymyksissä käsiteltiin muun muassa tietoturvariskejä ja rekisteröidyn henkilön oikeuksia. Avoimissa kysymyksissä vastaajat saivat vastata oman tietämyksensä tai tuntemuksensa mukaan. Kunkin kohdan alussa on hieman tietoa asiasta ja sen jälkeen vastaajien omia vastauksia.

4.7.1 Työpaikan tietoturvariskit

Työpaikan tietoturvariskeistä kysyttiin avoimella kysymyksellä. Laissa määritellään minkä asioiden tulee olla kunnossa, jottei tietoturvariskejä syntyisi:

”Rekisterinpitäjän on toteutettava tarpeelliset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet henkilötietojen suojaamiseksi asiattomalta pääsylvä tietoihin ja vahingossa tai laittomasti tapahtuvalta tietojen hävittämislä, muuttamiselta, luovuttamiselta, siirtämiseltä taikka muulta laittomalta käsittelyltä. Toimenpiteiden toteuttamisessa on otettava huomioon käytettävissä olevat tekniset mahdollisuudet, toimenpiteiden aiheuttamat kustannukset, käsiteltävien tietojen laatu, määrä ja ikä sekä käsittelyn merkitys yksityisyyden suojan kannalta.” (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 32§.)

Alapuolella on eräitä poimintoja, jotka vastanneiden mielestä täyttivät tietoturvariskin kriteerit.

- ”Pöydille jääneet henkilötiedot. Ihmiset jotka eivät täysin ymmärrä vai tiolovelvollisuuden merkitystä.”
- ”Oikeastaan niitä löytyy yrityksessä kaikkialta. Lukitsemattomat tietokoneet, usb-tikut ja muut ulkoiset kovalevyt, suojaamattomat verkkoyhteydet jne.”
- ”Puhelin: sanotaan väärälle henkilölle asioita, joita ei pitäisi sanoa. Heitetään henkilötietoja sisältäviä papereita mihin tahansa roskeen. Sähköposti: sisältää arkaluontoista asiaa. Sekä liian puheliaat tai uteliaat työntekijät, ei ymmärrystä miten ja miksi voi hankkia tietoa ja miten sitä käsitellään.”
- ”Joku ulkopuolinen saa käsiinsä sellaista tietoa mitä hänellä ei kuuluisi olla.”
- ”Pöydällä lojuvat paperit, jotka voivat osua ulkopuolisten henkilöiden (vieraiden, siivoojien ym.) silmiin. Yleensäkin toimistolla vierailevat ulkopuoliset henkilöt (vieraat, siivoojat, rakennusmiehet), joiden kuullen

joutuu puhumaan puhelimesta velallisen, toimeksiantajan tai viranomais-
ten kanssa. Henkilökunnan kännykät, joissa ei ole näppäimistön suoja-
lukkoa käytössä!!

- ”Jos kännykkä katoaa eikä sitä huomaa, ulkopuolinen ihminen pääsee kat-
selemaan arkaluontoisia asioita sisältäviä s-posteja kännykästä.”

4.7.2 Mitä oikeuksia rekisteröidyllä on?

Laissa määritellään rekisteröidyn henkilön oikeudet seuraavasti:

”Rekisteröity voi saada tiedon rekisterinpitäjistä ja tarvittaessa tämän
edustajasta, henkilötietojen käsittelyn tarkoituksesta sekä siitä, mihin tieto-
ja säännönmukaisesti luovutetaan, samoin kuin ne tiedot, jotka ovat tar-
peen rekisteröidyn oikeuksien käyttämiseksi asianomaisessa henkilötieto-
jen käsittelyssä. Tiedot on annettava henkilötietoja kerätessä ja talletetta-
essa tai, jos tiedot hankitaan muualta kuin rekisteröidyltä itseltään ja tietojen
on tarkoitus luovuttaa, viimeistään silloin kun tietoja ensi kerran luovute-
taan.” (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 24§.)

Vastanneiden mielestä rekisteröidyllä henkilöllä on seuraavia oikeuksia:

- ”Ettei hänen henkilökohtaiset tietonsa päädy asiattomien nähtäville eikä
altistu väärinkäyttöille.”
- ”Saada tietää mitä tietoja hänestä löytyy. Kerran vuodessa ilmaiseksi, jos
toistuu, maksua vastaan.”
- ”Oikeus tarkistaa itseään koskevat tiedot, sekä vaatia oikaisua virheellisille
tiedoille.”
- ”Saada tietoonsa kaikki ne tiedot jotka meillä rekisterissä on hänestä.”
- ”Tietää mihin, milloin ja miksi tietoja käytetään. Päivittää oikeat tiedot.”
- ”Oikeus tietää onko hänestä tietoja rekisterissä ja jos on niin mitä tietoja.”

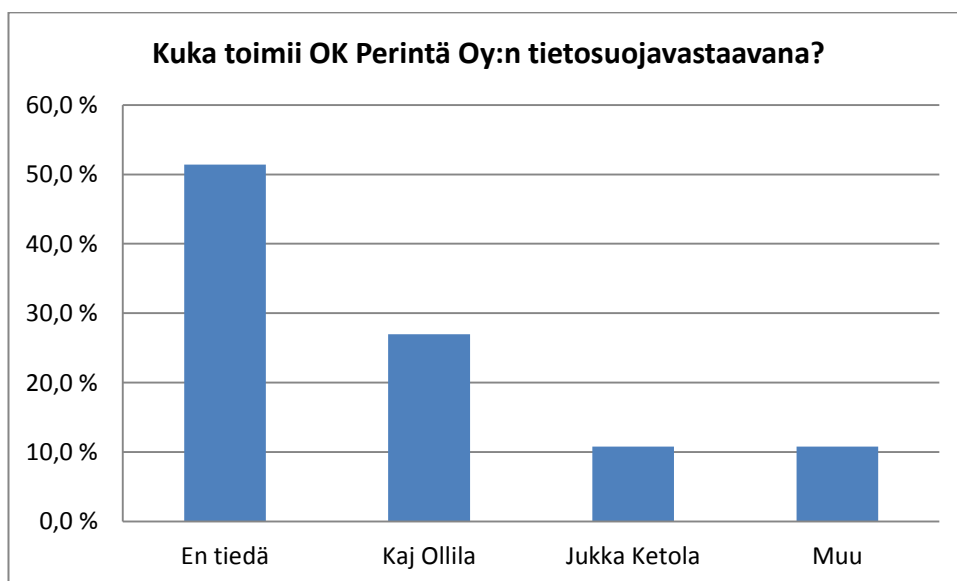
4.7.3 Tietosuojavastaava

Tietosuojan internetsivuilla on määritelty tietosuojavastaavan tehtävät seu-
raavalla tavalla:

- ”Osallistuu organisaation henkilötietojen käsittelyä koskevaan suunnit-
telutoimintaan,
- osallistuu rekisterinpitäjän hyväksymiä tietosuojaja- ja tietoturvaohjeita
koskevaan valmisteluun ja ylläpitoon,

- seuraa ja valvoo henkilötietojen käsittelyä ja niiden suojausmenetelmiä,
- osallistuu rekisterinpitäjän henkilöstölle annettavan tietosuojakoulutuksen toteuttamiseen,
- tukee henkilökuntaa ja rekisteröityjä tietosuoja-asioissa,
- toimii yhdyssiteenä valvontaviranomaisiin,
- raportoi organisaation johdolle tietosuojan (ja tietoturvallisuuden) tilasta ja kehittämistarpeista
- vastaa organisaation johdon osoittamista muista tietosuojaa tukevista tehtävistä.” (Tietosuojavastaavan toimenkuva, tehtävät ja asema 2010.)

Seuraavassa avoimessa kysymyksessä kysyttiin, kuka toimii OK Perintä Oy:n tietosuojavastaavana. Vastaukset voidaan jakaa karkeasti kolmeen vaihtoehtoon, jotka näkyvät kuvioista (kuvio 5).

Kuvio 5. Vastausten jakautuminen kysymyksessä: Kuka toimii OK Perintä Oy:n tietosuojavastaavana.

Suurin osa vastanneista ei tiennyt, kuka toimii OK Perintä Oy:ssä tietosuojavastaavana. Vastanneista 27 % tiesi oikean vastauksen, joka oli Kaj Ollila. Jotkut vastaajista veikkasivat sellaisia henkilöitä, jotka toimivat kyllä tietosuojan kanssa, mutta eivät ole tietosuojavastaavia.

4.7.4 Tietoturvaohjeet

Jokaisella työpaikalla on hyvä olla tietoturvaohjeet, jossa määritellään muun muassa seuraavat asiat:

- ”Toimitiloihin kulkemisesta
- Yleiset ohjeet yrityksen tiloissa
- verkon salasana ja niiden voimassaolo
- Virustorjunta
- Varmuuskopiointi
- Tulosteet”

(Yrityksen tietoturvaopas 2010)

Kysymyksellä: tiedätkö onko työpaikalla tietoturvaohjeita, haluttiin selvittää, tiedätkö OK Perintä Oy:n henkilökunta niiden olemassaolosta. Olen koonnut vastauksista kuvion (kuvio 6), koska vastaukset jakautuivat tiettyihin kolmeen vaihtoehtoon. Suurin osa vastanneista ei osannut sanoa, onko kyseisiä tietoturvaohjeita OK Perintä Oy:ssä. Kuviosta 6 näkyy vastausten jakautuminen tarkemmin.

Kuvio 6. Vastausten jakautuminen.

4.7.5 Sanktiot tietojen väärinkäytöstä

Lain mukaan henkilötietojen väärinkäytöstä tulee rangaista. Laki määrittelee rangaistavuuden seuraavasti:

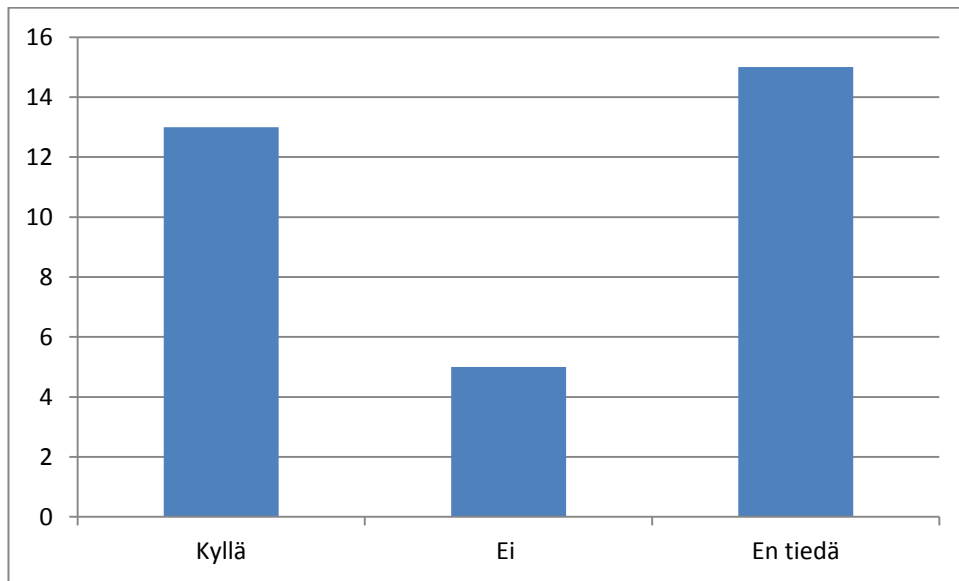
”Joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta tämän lain vastaisesti

- laiminlyö noudattaa, mitä henkilötietojen käsittelyn tarkoitusten määrittelystä, rekisteriselosteen laatimisesta, tietojen käsittelystä, informoimisesta, henkilörekisterissä olevan tiedon korjaamisesta, rekisteröidyn kiello-oikeudesta tai ilmoituksen tekemisestä tietosuojavaltuutetulle säädetään,
- antaa tietosuojaviranomaiselle henkilötietojen käsittelyä koskevassa asiassa väärän tai harhaanjohtavan tiedon,
- rikkoo henkilötietojen suojaamisesta ja henkilörekisterin hävittämisestä annettuja säännöksiä ja määräyksiä taikka
- rikkoo tietosuojalautakunnan 43 §:n 3 momentin nojalla antamaa lainvoimaista määräystä

ja siten vaarantaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaa tai hänen oikeuksiaan, on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, henkilörekisteririkkomuksesta sakkoon.” (Henkilötietolaki 22.4.1999/523, 48§.)

Kysymyksessä kysyttiin: ”Onko yrityksessä käytössä sanktiot tietojen väärinkäytössä?” Kysymykseen tuli yhteensä 33 vastausta. Koska kysymys oli avoin, voitiin vastaukset jakaa kolmeen eri vaihtoehtoon: Kyllä, Ei, En tiedä.

Eniten eli 45,5 % vastattiin, että ei tiedä tai ei ole varma asiasta (kuvio 7). Kyllä vastasi 39,4 % kaikista vastanneista. Vastaajista 15,6 % vastasi, että yrityksellä ei ole käytössä sanktioita henkilötietojen väärinkäytöstä. Mikäli yrityksellä ei ole itsellään käytössä sanktioita henkilötietojen väärinkäytöstä, niin laissa ainakin määritellään vahingonkorvauksesta. Useimmilla työpaikoilla sanktiona saattaa olla varoitus ja pahimmassa tapauksessa irtisanominen.

Kuvio 7. Vastausten jakautuminen kysymyksessä: onko yrityksessä käytössä sanktiot tietojen väärinkäytössä.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Annettujen vastausten perusteella voidaan todeta, että henkilötietoa käsittelevälle koulutukselle ei olisi suurta tarvetta järjestää, mutta pieni kertaus olisi ainakin paikallaan. Kertaus olisi hyvä, koska kaikki vastanneista eivät tienneet oikeita vastauksia tärkeisiin kysymyksiin. Perintäalalla on erityisen tärkeää osata henkilötietolain periaatteet pääpiirteissään ulkoa. Melkein kaikkien kysymysten ja väittämien vastaukset olivat jakautuneet pääasiallisesti oikean vaihtoehdon ympärille. Joissain kysymyksissä vastausten jakautuminen oli selvempää kuin toisissa kysymyksissä.

Jos taas mietitään kohtaa, jossa kysyttiin henkilötietolakikoulutuksen tarpeellisuudesta, niin tuloksia ja avoimen kohdan vastauksia katsomalla voitaisiin todeta, että henkilötietolakikoulutukselle olisi tarvetta. Suurin osa tähän avoimeen kysymyksen vastanneista oli sitä mieltä, että kaipaisivat koulutusta tai edes kertausta aiheesta. Joukosta löytyi myös niitä, jotka olivat sitä mieltä, että koulutukselle ei olisi tarvetta, mutta heitä oli vain 23,4 % kaikista vastanneista. Tarve koulutukselle saattaa syntyä esimerkiksi siitä, kun yrityksessä työskentelee paljon henkilöitä, jotka ovat olleet alalla vasta vähän aikaa. Heille henkilötietolaki ei ole vielä tullut niin tutuksi kuin niille, jotka ovat työskennelleet yrityksessä jo hieman kauemman aikaa.

Kyselyn lopussa olevat avoimet kysymykset oli tehty siten, että niihin sai vastata omin sanoin, mutta silti etsittiin ”oikeaa vastausta”. Näissä vastauksissa oli välillä hieman vaikeaa tulkita, mitä vastaaja tarkoittaa vastauksellaan. Osa vastaajista oli jättänyt vastaamatta avoimiin kysymyksiin, mikä taas heikentää vastausten luotettavuutta, kun tutkimusaineisto pienenee. Avoimissa kysymyksissä olisi voinut vielä tarkentaa joissain kohdissa, mitä kysytyllä asialla tarkoitetaan, esimerkiksi mitä tietosuojavastaava tekee yrityksessä. Toisaalta tämä olisi saattanut johdatella vastauksia oikeaan suuntaan, jolloin myöskään vastaukset eivät olisi luotettavia.

Suosittelisin OK Perintä Oy:tä järjestämään ainakin pienen kertauksen henkilötietolain periaatteista, jotta kaikki varmasti osaisivat sen. Koulutuksessa voisi käydä läpi muun muassa seuraavia osa-alueita: rekisterinpitäjä, arkaluonteisten tietojen käsittely, virheellisten ja vanhentuneiden tietojen käsittely, tietoturvariskit, henkilötietojen säilytys sekä tietoturvaohjeet. Näihin osa-alueisiin liittyvissä kysymyksissä vastausten hajonta oli suurinta. Varsinkin arkaluonteisten tietojen käsittelyä suosittelisin käymään läpi, mikäli lisäkoulutusta järjestetään, koska kaikkien tulisi tietää, että pääsääntöisesti niitä ei saa käsitellä.

Jatkotutkimuksen kannalta voisi myöhemmin tutkia esimerkiksi kuinka henkilötietolaki tunnetaan jollakin toisella alalla, esimerkiksi sosiaalihuollossa tai lasten päivähoitossa, kuten päiväkodeissa. Olisi mielenkiintoista tietää, kuinka esimerkiksi vastaukset eroavat ja onko tiettyjen osa-alueiden vastauksissa eroja tai vaihtuuko paikkakunta siihen, miten vastauksen jakautuvat. Kiinnostavaa olisi myös tehdä samankaltainen kysely toiseen suomalaiseen perintäalan yritykseen ja vertailla tuloksia keskenään.

Mikäli aloittaisin työni alusta, tekisin ensin teoriaosuuden ja tutkimuksen kyselyn kysymykset vasta valmiin teorian pohjalta. Näin ollen kyselyn kysymysten laatiminen olisi ollut helpompaa ja kysymykset olisi pystytty suuntaamaan tarkemmin juuri OK Perintä Oy:n henkilökunnalle ja täten vastaaminen olisi ollut helpompaa. Kyselyä olisin myös ehkä hieman tarkentanut. Muutamissa kysymyksissä olisi voinut olla merkintä, että valitse vain yksi vaihtoehto. Nyt osa vastaajista oli valinnut kaksikin eri vaihtoehtoa ja täten vastausten analysointi oli hieman vaikeaa ja luotettavuus saattoi kärsiä.

LÄHTEET

Kirjat

- Heikkilä, T. 1999. Tilastollinen tutkimus. Helsinki. Edita.
- Hyvärinen, H., Hulkko, P., Ohvo, S. 2002. Vantaa. WSOY.
- Korhonen, R. 2003. Perusrekisterit ja tietosuoja. Helsinki. Edita Prima Oy
- Koskinen, S., Alapuranen, L., Heino A-M., Salli, M. 2005. Henkilötietojen käsittely työelämässä. Tallinna. Edita.
- Lakitiedon pikkujättiläinen. 2004. Porvoo. WSOY.
- Lindström, J. 2005. Luotonvalvonta ja saatavien perintä. Helsinki. Talentum.
- Nyysölä, M. 2009. Yksityisyyden suoja työsuhteessa. Juva. WSOYPro.
- Ojajärvi, J., Vainio, S. 2003. Ammattikorkeakoulun juridiikka II. Keuruu. Otava.
- Raatikainen, A. 1999. Yksityisyyden suoja työelämässä. Helsinki. Edita.
- Salminen, M. 2009. Tietosuoja sähköisessä liiketoiminnassa. Karisto. Talentum.

Elektroniset julkaisut

- EIT 20511/03 Finlexin sivuilla. Viitattu 21.11.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/oikeus/eurooppa/feit/2008/20083456>
- HE 96/1998. Hallituksen esitys. Viitattu 13.10.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1998/19980096>
- Henkilötietolain mukainen ilmoitusvelvollisuus. 2010. Viitattu 27.10.2011.
<http://tietosuoja.fi/uploads/068sox3cia0ww.pdf>
- KKO:1999:127. 1999. Viitattu 21.11.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/1999/19990127?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=henkil%C3%B6rekisteri#a19990127aloo>
- Käyttäjälökin tietojen käsittely henkilötietolain mukaan. 2010. Viitattu 21.11.2011. <http://tietosuoja.fi/uploads/cro7i3wt3am.pdf>
- L 11.5.2007/527. Luottotietolaki. Säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 13.10.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523>

L 22.4.1999/523. Henkilötietolaki. Säädistietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 5.10.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523>

OK Perintä Oy. 2011. Viitattu 13.10.2011.
http://www.okperinta.fi/tpl_site_01.asp?sua=1&lang=1&s=5&q=y

Ota oppaaksi henkilötietolaki. 2010. Viitattu 11.10.2011.
<http://www.tietosuoja.fi/uploads/wvzmhffsvyrhb5.pdf>

Suomen perimistöimistöjenliitto. 2011. Viitattu 13.10.2011.
<http://www.suomenperimistöimistöjenliitto.fi/Toiminta.html>

Tietosuojavaaltuutetun toimisto. 2010. Tietosuojavaastaavan toimenkuva, tehtävät ja asema. Viitattu 4.11.2011. http://www.tietosuoja.fi/uploads/939r21bdr3_1.pdf

Tietosuojavaastaavan toimenkuva, tehtävät ja asema. 2010.
http://www.tietosuoja.fi/uploads/939r21bdr3_1.pdf

Yrityksen tietoturvaopas. Viitattu 3.11.2011.
http://www.tietoturvaopas.fi/yrityksen_tietoturvaopas/fi/pdf/Tietoturvaohjeet.pdf

LIITE 1**Esitiedot****Sukupuoli**

Nainen

Mies

Ikä

alle 30

31-40

41-50

yli 51

Koulutus (korkein koulutus)

peruskoulu

ammattikoulu

ylioppilas

ammattikorkeakoulu

yliopisto

muu mikä?

Työvuodet OK Perintä Oy:ssä

1-5

6-10

11-15

16-20

Paikkakunta

Vaasa

Tampere

Turku

Helsinki

LIITE 1**Mistä olet saanut tietoa henkilötietolaista**

En mistään

Koulu

Työnantaja

Internet

Intra

Muualta, mistä?

Kaipaatko koulutusta henkilötietolaista

Kyllä, miksi?

En, miksei?

Kaipaatko kertausta/tarvitsetko lisäkoulutusta jostain muusta aiheesta/alueesta?

Kyllä, mistä?

Valitse mielestäsi paras vaihtoehto

henkilötieto tarkoittaa

- A) luonnollisia henkilöitä kuvaava merkintä
- B) Yritystä kuvaava merkintä
- C) Näitä molempia

henkilötietojen käsittely tarkoittaa

- A) henkilön rotua, ikää ja sukupuolta koskevien tietojen käsittelyä
- B) muun muassa henkilötietojen tallentamista, keräämistä, järjestämistä, siirtoa, luovuttamista ja säilyttämistä
- C) henkilön ammattia, koulutusta sekä perhesuhteita koskevien tietojen käsittelyä

henkilörekisteri tarkoittaa

- A) Käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa

LIITE 1

- B) Auton omistajien virallista tietokantaa
- C) Yrityksen työntekijöiden tietojärjestelmä

rekisterinpitäjä tarkoittaa

- A) valtion määräämää henkilöä, joka valvoo tietosuojan toteutumista työpaikoilla
- B) henkilöä, jolta voi tarvittaessa kysyä asiakkaan henkilötietoja
- C) yhtä tai useampaa henkilöä, jonka käyttöä varten henkilörekisteri perustetaan, ja jolla on oikeus määrätä henkilörekisterin käytöstä

rekisteröity henkilö tarkoittaa

- A) henkilöä, joka on oikeutettu valtion tukiin
- B) ammattiliiton jäseneksi rekisteröitynyttä
- C) henkilöä, jota henkilötieto koskee

Tietosuojamateriaali tulee hävittää

- A) tavalliseen roskikseen
- B) tietosuojamateriaali roskikseen
- C) Ei tarvitse hävittää

Väittämiä

Vastausvaihtoehdot: Täysin samaa mieltä, osittain samaa mieltä, en osaa sanoa, osittain eri mieltä, täysin eri mieltä

Rekisteröidyllä on oikeus tietää mihin tietoja käytetään

Henkilötietojen käsittelyn tulee olla suunniteltua

Henkilötietoja saa käsitellä kuka tahansa ja milloin tahansa

Arkaluontoisten tietojen käsittely on sallittu

Henkilötietojen käsittelyn tulee olla tarpeellista

Virheellisiä, epätäydellisiä tai vanhentuneita henkilötietoja ei saa käsitellä

Arkaluontoisiin tietoihin kuuluvat muun muassa rotu, terveydentila, vammaisuus

Huolellisuusvelvoite on yksi henkilötietojen käsittelyä koskeva periaate

Henkilörekisteri tulee hävittää jos se ei ole rekisterinpitäjän kannalta tärkeää

Lähimmälle tulostimelle tulostaminen on tärkeää

LIITE 1

Tiedätkö missä työpaikallasi säilytetään henkilötietoja sisältäviä papereita

Tiedätkö kuinka työpaikallasi hävitetään tietosuojamateriaali

Kuuluuko vaitiolovelvollisuudesta kaikille OK Perintä Oy:n työntekijöille

Vastaa lyhyesti omin sanoin

Mitkä voivat olla työpaikan tietoturvariskejä?

Mitä oikeuksia rekisteröidyllä henkilöllä on?

OK Perintä Oy:n tietosuojavastaava on?

Tiedätkö onko työpaikalla tietosuojaohjeet?

Ovatko yrityksessä käytössä sanktiot tietojen väärinkäytössä?

Opinnäytetyön kirjallisen osuuden suoritan tulevana syksynä, jonka jälkeen tuloksia voi kysellä sähköpostilla osoitteesta e0800379@puv.fi. Jos tulee kysyttävää aiheesta tai kyselystä, niin voit ottaa yhteyttä edellä mainittuun osoitteeseen.

Kiitos vastauksistasi!!

Ulla-Maija Ahvenniemi

LIITE 2

Henkilötietolakikysely OK Perintä Oy:n henkilökunnalle.

Opiskelen kolmatta vuotta Vaasan ammattikorkeakoulussa oikeushallinnon tradenomiksi, ja osana opintoja teen opinnäytetyön aiheesta henkilötietolaki, ja siitä miten tämä laki on osana meidän jokaisen työntekoa OK Perintä Oy:ssä.

Tämä kysely henkilötietolaista on osa opinnäytetyötäni. Kyselyn tarkoituksena on kartoittaa mitä OK Perintä Oy:n henkilökunta tietää henkilölaista, joka käsittelee muun muassa tietojen turvallista säilyttämistä sekä vaitiolovelvollisuutta, koska tämä on tärkeä laki käsiteltäessä henkilötietoja. Tämän kyselyn perusteella pystytään kartoittamaan, että onko tästä aiheesta aiheellista järjestää koulutusta.

Opinnäytetyön kirjallisen osuuden suoritan tulevana syksynä, jonka jälkeen tuloksia voi kysellä sähköpostilla osoitteesta e0800379@puv.fi. Jos tulee kysyttävää aiheesta tai kyselystä, niin voi ottaa yhteyttä edellä mainittuun osoitteeseen.

Ulla-Maija Ahvenniemi

